Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, [БУРЯ]АДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 онойһоо гарана | № 146 (17269) | 1986 оной июниин 24, вторник | Сэн 3 мүн.

РСФСР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй заседани июниин 21-дэ боложо, партиин XXVII съездын шиидхэбэринүүдтэ үндэһэлэн, 1986—1990 онуудта болон 2000 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүдээр хараалагдаһан Россин Федерациин даабаринуудтай зохилдуулан, 1986—1990 онуудта РСФСР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэбэй проектые хаража үзэбэ. КПСС-эй ЦК-гай июниин (1986 он) Пленумэй эрилтэнүүдэй үндэһөөр проект зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. И. Воротников заседани дээрэ үгэ хэлэбэ.

(ТАСС).

КПСС-эй ЦК-да, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, ВЦСПС-тэ болон ВЛКСМ-эй ЦК-да

ТҮСЭБТЭ АРБАН ХОЁРДОХИ ТАБАН ЖЭЛЭЙ ДААБАРИНУУДЫЕ АМЖАЛТАТАЙГААР ДҮҮРГЭХЫН ТҮЛӨӨ БҮХЭСОЮЗНА СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨН ТУХАЙ

...альна-экономи- ...ые хурдадхаха ...ай XXVII съез- ...шиидхэбэринүү- ... хараалһан шэг- ...үүд нэгэн һа- ...йшаан дэмжэжэ ...С-эй ЦК, СССР- ...үүдэй Совет, ... ВЛКСМ-эй ЦК ...лэдбэриие эр- ... хараалагдаһан ...одото дээрэнь ...дэнэр эдэбхи- ...дана. Олохон ...агай болон ста- ...өөнэй ёһо зан- ...ган, зохёохы ... бадаруулжа, ...үсхэжэ, ажалай ...оньһон техникэ ...огиие нарижуу- ...ха, ажахы эрхи- ...мическа онол ...тэрүүлхэ талаар ...дурадхалнуудые

...ын дэбжэлтые ...шаар үйлэдбэ- ... үргэдхэжэ бай- ... болон Ленин- ... коллективүүдэй, ...э Волжско нэгэ- ...хёо хэрэглэгдэ- ...ые ашаг үрэ ехэ- ...аха талаар Ук- ...едприятинуудай, ...жалай бүтээсэ ... улам эршэдхэ- ...оруссиин түмэр ... дүршэл үргэ- ...лэгдэжэ байна. Свердловско, ...ластьнуудай ма- ...н зарим пред- ... коллективүүд ... хоёрдохи табан ...ескэ хэмжээгээ- ...аа Эсэгэ оро- ... эрхим һайн гол ...эдбэрилэн гар- ...ые абаба. Азер- Литвагай, Эсто- ...льска, Камчат- ...ка, Томско об- ...арилгашад бай- ...ые, социально- ...тнүүдые жэгдэ ... шанартайгаар ..., харин Липец- ...бинска область- ... байгаа пред- ... һэльбэн шэнэд- ... техникээр зэб- ...урдадхахын тү- ...элгэрүүлһэн бай- ...н, Краснодарай, ... хизаарнуудай, ...олон Орловско ... түрүү колхоз, ...агропромышлен- ...ын предприяти- ...ктивүүд ажахын ...тын подрядые ... өөһэдөө өөһэ- ...ангажа ажалла- ...й. Ажалай бүтээ- ...лжэ, эрхим ша- ...кци гаргаха та- ...оёр жэлэй түсэ- ... Октябриин 70 ...отор дүүргэхын ...мэришэд уялга- ...нэ жэлдэ сүлөө ...н үдэрһөө бага ... байрын гэрнүү- ...нуудай, больни- ...буудай, спортын ...дэй барилга дээ- ...һэн комсомол- ... бригаданууд ...өөр дэмжэгдэжэ

...й Советскэ Сою- ... КПСС-эй Цент- ...едэй хандаһан ...алай ба ниитын- ... шэнэ үүсхэл эдэб- ... залуу... Олоной хабаа- ...абтагдаха, түрүү ... арьбадхаха ар- ...аа, Эхэ оронойн- ...е бэхижүүлхэ ту- ... оролдолгые юун- ...дэ тоолодог со- ...охёон байгуулхы ...ариие бодотоор ...рэ социалис мү-рысөөн хүсэн түгэс юм. Мүрысөөе эмхидхэлгые нарижуулан һайжаруулха, ажалшадай эдэбхи үүсхэлые хүгжөөхын тула хаа хаанагүй шухала эрхэ байдал зохёон байгуулха хэрэгтэй.

Ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха хэрэгтэ социалис мүрысөөнэй шухала удха шанартай байһые сэгнэхэдээ, КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет, Профессиональна Союзуудай Бүхэсоюзна Центральна Совет болон ВЛКСМ-эй Центральна Комитет иигэжэ тогтообо:

1. Союзна республикануудай Компартинуудай ЦК-нууд, партиин крайкомууд, обкомууд, министерствэнүүд болон албан зургаанууд, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд, совет ба ажахын зургаанууд, партийна, профсоюзай, комсомолой организацинууд совет хүнүүдэй ажалай ба ниитын эдэбхи үүсхэлдэ түшэглэжэ, түсэбтэ арбан хоёрдохи табан жэлэй даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө Бүхэсоюзна социалис мүрысөөе хүгжөөхэ талаар ниитэ-политическэ болон эмхидхэлэй хүдэлмэриие үргэнөөр дэлгэрүүлхэ зэргэтэй. Бүхы хүдэлмэришэдые, колхознигуудые, инженерно-техническэ, эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэдые, мэргэжэлтэд болон алба хаагшадые бригаданuudай, участогуудай, отделенинүүдэй болон фермэнүүдэй, предприятинуудай, нэгэдэлнүүдэй, колхоз, совхозуудай, организацинууд ба эмхи зургаануудай коллективүүдые, студентнэрэй отрядуудые мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадуулха.

Экономическа ба социальна хүгжэлтэдэ хараалагдаһан зорилгонуудые бэелүүлхэ талаар хото, хүдөөгэй олон түмэн ажалшадай эдэбхи үүсхэлые, зохёохы ажал ябуулгые элсүүлхэ гээшэ социалис мүрысөөе эмхидхэлгын түрүүшын ээлжээнэй зорилго болоно. Нэгэшье ажалай үүсхэлэй анхарал татангүй, халуунаар дэмжэгдэнгүй үлэхэгүйнь тула бүхы юумэ хэхэ хэрэгтэй. Хубиин ба хамтын ажалай мүрысөөе, нэгэ нэгэндээ нүхэд ёһоор туһалалсалгые али бүхы талаарнь хүгжөөхэ. Тэрээндэ хабаадаһан хүн бүхэниие даалгагдаһан хэрэгэйнгээ түлөө, хамтын ажалай түлөө үндэр ехэ харюусалгатайгаар, эзэн буса ябадалда ба үрилтэдэ, архидалгада, хулгай хэлгэдэ, социалис ажабайдалай ёһо гуримуудһаа али бүхы хазагайралгануудта эбсэшэгүйгөөр хандадагаар хүмүүжүүлхын тула мүрысөөнэй арга боломжонуудые һайнаар хэрэглэхэ.

Ажалай бүтээсые, продукциин шанарые үндэһөөрнь һайжаруулха, бүхы түхэлэй нөөсэнүүдые алмаха, договороор хараалагдаһан уялгануудые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхэ, ажалай жаяг журамые бэхижүүлхэ гээшэ мүрысөөнэй гол зорилгонууд мүн. Эрдэм-техникын дэбжэлтые хангаһанай ашаар гол шухала үрэ дүнгүүдээр дэлхэйн эгээл үндэр дээдэ хэмжээндэ хүрэхыень мүрысөөндэ хабаадагшадые зоригжуулха.

Эдэ бүгэдэндэ хүсэлэл оролдолгонуудаа хабаадуулхыень **хүдэлмэришэд, колхознигууд болон бригаданууд коллективүүдые** — эрхим шанартай бүхы продукци ехээр үйлэдбэрилэн гаргалгада, алмалта арьбалалта хэлгэдэ, түүхэй эд, машина түхеэрэлгэнүүдые ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэлгэдэ, шэнэ техникэ болон технологи нэбтэрүүлгэдэ, техническэ зохёохы ажал ябуулгада, ажалай, технологическа ба үйлэдбэриин журамые наринаар сахилгада;

инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд ба мэргэжэлтэдые — эрдэм-техникын дэбжэлтын туйлалтануудые үйлэдбэридэ хэрэглэлгые хурдадхалгада, техникэ ба технологиие нарижуулан һайжаруулгада, ажал ба үйлэдбэриие эмхидхэлгэдэ, продукци үйлэдбэрилхэ талаар ажал болон материалнуудые гаргашалгые хороолгодо, ажалша коллективүүдэй түсэбүүд болон социалис уялгануудые бэелүүлгые инженерэй ухаан бодолоор хангалгада, ажаллаха таарамжатай эрхэ байдал байгуулгада;

нэгэдэлнүүдэй, предприятинуудай, колхоз, совхозуудай, барилгын ба бусад эмхинүүдэй **коллективүүдые** — һалбари соогоо ажалай бүтээсэ эгээл ехээр дээшэлүүлгэдэ, эрхим шанартай продукци горитойгоор үйлэдбэрилэн гаргалгада, материальна ба түлишын-элшэ хүсэнэй нөөсэнүүдые алмалгада, үйлэдбэриие тогтууритай һайнаар хүгжөөлгэдэ, технологическа журам сахилгада, ажалһаа һамшалгые хороолгодо, фондын ашаг дээшэлүүлгэдэ, договорой уялгануудаар хараалагдаһан продукцяар хангаха, аша үрэ ехэтэй шэнэ техникэ, түрүү технологи зохёохо, урлан нарижуулгын ба ухаалан зохёолгын дурадхалнуудые нэбтэрүүлхэ, газар таряалангай ба мал ажалай продуктнуудые, арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилжэ худалдалгые али болохоор үргэдхэхэ, барилгын нормоор хараалагдаһан болзорые хангаха, ажал дээрэ усалталгые зайсуулха, хүн зоной ажаллаха арга боломжые, гэр байрын ба соёлой-ажаһуудалай эрхэ байдалые һайжаруулгада;

эрдэм-шэнжэлэлгын, проектнэ, конструкторска эмхинүүдэй коллективүүдые — тон шэнэ техникэ, ашаг үрэ ехэтэй технологическа ба конструкторска шиидхэбэринүүдые, һайн сортын хүдөө ажахын ургамалнуудые, һайн үүлтэрэй адууһа малые бии болголгодо, иимэ зорилготойгоор дэлхэйн дээрэ түрүү байдалда гаралгада, шэнэ зүйлнүүдые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлгын болзорые хороолгодо;

городуудай, районуудай, областьнуудай, хизаарнуудай, республикануудай ажалшадай хүсэлэл оролдолгонуудые экономическа ба социальна зорилгонуудые үргэлжэ дээрэнь шиидхэлгэдэ нютагай эрдэм-техникын программануудые бэелүүлгэдэ, үйлэдбэрилгын ба эрдэм ухаанай хүсые, газарые, ажалай, материальна болон хоёрдохёо хэрэглэгдэхэ нөөсэнүүдые ашаг үрэ ехэтэйгээр ашаглалгада, капитальна барилгые нарижуулан һайжаруулгада, арадай хэрэглэмжын эд бараа ехээр гаргалгада, шанарыень һайжаруулгада, эдеэ хоолой зүйлнүүдые ехээр үйлэдбэрилгэдэ, худалдаа наймаае, хүн зоной һуудал байдалые, транспортна, медицинскэ ба бусад хангалгые һайжаруулгада, һуурин тосхонуудые болбосон түхэлтэй болголгодо элсүүлэн хабаадуулхыень КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет, ВЦСПС болон ВЛКСМ-эй ЦК Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ хабаадагшадые уряалба.

2. Министерствэнүүд, албан зургаанууд, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд, партийна, совет, профсоюзай, комсомолой, ажахын органууд социалис мүрысөөнэй эмхидхэлые һайжаруулха, өөһэдынгөө арга нөөсэнүүдые гүйсэд хэрэглэхэ, эгээл үндэр үрэ дүнгүүдые туйлаха талаар ажалша коллективүүдэй, хүдэлмэрилэгшэдэй хүсэлэл эрмэлзэлые хүгжөөхэ зэргэтэй. Энэ хүдэлмэри ябуулхадаа, ажахые эрхилэлгын ба хүтэлбэрилгын түрүү онол арганuudта, ажахын тоосоондо, хамтын подрядта батаар түшэглэхэ, материальна ба моральна урмашуулгын түхэл шэнжэнүүдые зохилдуулан табиха.

Ехэ хараа түсэбүүдые бүрилдүүлгын гол шухала эрхэ нүхэсэл болохо ёһотой социалис уялгануудай экономическа үндэһэ һуурииень наринаар тодорхойлхо. Жэлэй түсэбүүд соогоо уялгануудаа (угтамжын түсэбүүдые) оруулха талаар ажалша коллективүүдэй үүсхэлые дэмжэхэ.

Ажалай бүтээсэ болон продукциин шанар дээшэлүүлхэ, нөөсэнүүдые алмаха талаар баталагдан абтаһан түсэбүүдһээ гадуур уялгануудые хараалан абалгые, үйлэдбэриин болон социальна асуудалнуудые дотоодынгоо арга боломжонуудые хэрэглэн шиидхэлгые дэмжэхэ.

Хүн бүхэнэй оруулһан ажалай хубиие сэгнэхэдээ, мүрысөөндэ хабаадагшадые урмашуулхадаа, үнэн зүбые сахилгын ёһо гурим нэтэрүүгээр, сэхэ шуудаар ажабайдалда нэбтэрүүлхэ, бултые адли болгохогүй. Мүрысөөндэ хабаадагшадые урмашуулгын ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, тиихэдээ салин хүлһэнэй болон материальна туһаламжын фондһоо абтаһан мүнгэн зөөрөөр хэгдэдэг урмашуулгын бүхы онол арганuudые болон янза түхэлнүүдые хэрэглэхэ. Социалис мүрысөөнэй дүнгүүдээр ээлһэн һууринуудыень хараада абан, ажахын ажал ябуулгын гол дүнгүүдэй түлөө шангай хэмжээе дээшэлүүлхые ажалша коллективүүдтэ дурадхаха, жэлэй болон табан жэлэй эхинһээ хойшо саг үргэлжэ үндэр дүнгүүдые туйлажа ябагшадые нэн түрүүн шагнаха. Арга боломжын нээгдэхэ бүри предприятинуудтахи болон организацинуудтахи шагналгын системэ социалис мүрысөөнэй дүнгүүдһээ заабол дулдыдадаг байдаг болгохые оролдохо.

Ниитын хэрэглэмжын фондынуудые хэрэглэжэ, мүрысөөндэ илагшадые үлүүсэ урмашуулга хангаха. 1987 онһоо эхилжэ, Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ илажа гараһан коллективүүдэй социально-соёлой хэмжээ ябуулгануудай болон гэр байра барилгын фондодо оруулагдадаг мүнгэн зөөриин хэмжээн 25, харин һалбариинхида — 15 процентээр дээшэлжэ, дээдэхи организациин (түбэй фондын) нөөсэнүүдһээ үгтэдэг болохо юм.

Мүрысөөнэй моральна талын үүргэ болон удха шанарые али болохоор дээшэлүүлхэ. Хүдэлмэришэд, колхознигууд болон мэргэжэлтэдэй дадал шадабариие, оролдосотой һайн ажалые, тэдэнэй зохёохы эдэбхиие саг соонь ойлгожо, тодоруулжа, дэмжэжэ байха. Илангаяа шалгарагшадые гүрэнэй шагналда хүртүүлхэ. Түрүүшүүлэй нэрэнүүд болон ажал хэрэгүүдынь орон, республика, һалбари, ажалша коллектив соо мэдээжэ байха ёһотой. Мүрысөөнэй ябаса, тэрэнэй зорилгонууд, дүнгүүд тухай мэдээсэжэ байха хэрэгые саашадань үргэдхэхэ, шангадхаха. Мүрысэжэ байгшадта түрүү дүй дүршэл тухай саг соонь мэдээсэжэ байха, өөрынгөө ажал ябуулгые ондоо коллективүүд болон хүдэлмэрилэгшэдэй туйлалтануудтай жэшэхэдэнь туһалха. Зариманайнь амжалтын, нүгөөдүүлэйнь муу хүдэлмэриин шалтагаануудые тодорхойлон харуулха. Энэл зорилгоор хэблэл, радио, телевидени болон мэдээсэлэй - пропагандистска, аман үгын болон харуулан ойлгуулгын агитациин хүдэлмэриин элдэб арганuudые ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ. Мэдээсэлэй, сэгнэлгын болон урмашуулгын системэ хадаа зохёохы, үндэр бүтээсэтэй ажал, хүнэй бүхы арга боломжонуудай тодорон харагдамаар эрхэ байдал, тэрэниие үзэл сурталай-оюун бодолой талаар хүмүүжүүлгын таарамжатай оршон байдал хангахада нүлөөлхэ ёһотой.

3. Союзна республикануудай Компартинуудай ЦК-нууд, партиин крайкомууд болон обкомууд, ВЦСПС, министерствэнүүд, албан зургаанууд болон һалбариин профсоюзуудай ЦК-нууд, совет профсоюзай, комсомолой болон ажахын органууд һалбаринуудта, нютагуудта болон ажалша коллективүүдтэ социалис мүрысөө хүтэлбэрилгэ эрид һайжаруулха ёһотой. Ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй, социалис мүрысөөнэй эмхидхэлэй түлөө хубиин харюусалгые эрид дээшэлүүлжэ, тэрэнэй хүгжэлтэ гүйсэд хангаха экономическа, техническэ болон социальна шухала эрхэ байдал хангаха. Мүрысөөндэ хабаадагша бүхэнэй габшагай ажалайнгаа тодо зорилгонуудые мэдэдэг болохынь тулада ажалша коллектив бүхэндэ түсэбүүдые, харин бригаданууд болон гэшүүд бүхэндэнь гол даабаринуудые саг соонь дуулгадаг байха. Уялгануудые ёһын тэдысэ зохёохо, мүрысөөнэй дүнгүүдые тон үсөөхэн зоной хабаадалгатайгаар согсоборилхо ябадалые эдэбхитэйгээр усадхаха. Бодото, эмхидхэхы хүдэлмэриие мэдээсэл болон тоосоонуудые суглуулха хэрэгээр һэлгэхэ һэдэлгэнүүдые тэрэ сагтань зайсуулха.

Мүрысөөнэй дүнгүүдэй тооэ эрид үсөөн болгохо. Табан жэлэй зорилгонуудта тэдэнэр харюусажа, жэшэхэ, мүрысэгшэдтэ табигдадаг һалбариин болон нютагай эрилтэнүүдэй нэгэдэл хангаха арга олгохо ёһотой. Мүрысөөнэй янза болон түхэлнүүдые шэлэхэ, хэрэгтэ зохёохы ёһоор хандаха. Эдэбхи үүсхэлдэ үргэн харгы нээһэн, үйлэдбэриие улам ашаг үрэ ехэтэй болгоһон, һүүлэй эрхим дүнгүүдые туйлахада нүлөөлһэн янза, түхэлнүүдыень хүгжөөхэ. Экономическа болон социальна хүгжэлтые хурдадхалгын зорилгонуудые шиидхэлгэдэ Бүхэсоюзна социалис мүрысөөнэй зорюулагдаһан хадань, забһарай дүнгүүдые, ямар нэгэ зорилгонуудые туйлахын, продукциин заримыень үйлэдбэрилэн гаргахын түлөө мүрысөө эмхидхэлгые хэрэггүй гэжэ тоолохо.

Дүнгүүдые улам һайнаар жэшэхэ ябадал хангахын тулада үйлэдбэринүүдэй адли байһаниие, тэдэнэй техническэ хангалга, байгаалиин болон бусад шалтагаануудые хараадаа абадаг байха. Табан жэлэй даабаринуудые дүүргэлтын дүнгүүдэй ургаха тума Бүхэсоюзна социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые жэл бүри согсолон гаргаха. Дүнгүүдые согсолон гаргахадаа, баталагдаһан гуримые халташье хазагайруулхагүй. Үйлэдбэриин шухала даабаринуудай, гэр байра болон социально-соёлой объектнүүдые барилгын түсэбүүдэй дүүргэгдэһэн байгаал һаа, дамжуулгын Улаан тугууд барюулагдаха гэжэ тоолохо. Гээгдэлдэ ороһон нэгэдэлнүүд, предприятинууд, организацинууд, колхозууд болон совхозуудай, гадна дундуур зэргын үйлэдбэриин дүнгүүдые харуулһануудай ажал хэрэгые урданайхиһаа гүнзэгыгөөр шудалха, ажахынь ажал ябуулгада саг соонь туһаламжа хүргэхэ. Түрүү бригадирнууд, мастернууд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй гээгдэлдэ ороһон коллективүүдтэ ошожо хүдэлхэ гэһэн үүсхэлнүүдыень дэмжэхэ.

Зэргэлэн ажалладаг коллективүүдэй болон үндэр шанарай бригаданuudай хоорондохи мүрысөө улам эдэбхитэйгээр «Хүдэлмэришэнэй эстафетын» ёһоор ябуулха, тиихэдээ тэдэнэрэй харюусалга болон хоорондоо баталһан хэлсээнүүдээ заабол дүүргэхэ эрмэлзэлыень улам дээшэлүүлхэ, шангадхаха.

4. Түрүү дүй дүршэл хэрэглэхэ болон тэрэниие нэбтэрүүлгые түргэдхэхэ талаар хүдэлмэриеэ министерствэнүүд, албан зургаанууд болон союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд, партийна, профсоюзай организацинууд эрид һайжаруулха ёһотой. Нэгэдэлнүүд болон предприятинуудта Эхэ оронойнгоо болон дэлхэйн эрдэм ухаанай шэнэ туйлалтануудые саг соонь дуулгажа байха. Мэргэжэлээрээ эрхимүүдые тодоруулха талаар конкурснуудые үнгэргэлгые үргэдхэхэ. Эрхим үрэ дүнгүүдые, продукциин һайн шанар, зоной эрилтэ эрхимээр хангалга туйлаһан бригаданuudай түрүү дүй дүршэлэй үндэһэн дээрэ ажалай түрүү онол арганuudта болон түхэл янзануудта һургалгын һургуулинуудые эмхидхэхэ, энээнһээ уламжалан, кадрнуудые һургалгын түсэбүүдтэ болон нормативна документнүүдтэ хубилалтануудые оруулха. Үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, эрдэм-техникын дэбжэлтэ хурдадхаха талаар үндэр дүнгүүдые туйлаһан предприятинуудта мүрысөөнэй эмхидхэлэй шэнэ онол арганuudта һургаха семинарнуудые эмхидхэхэ. Ажалшадта, ажахынгаа ажал ябуулгые наринаар шудалан хараха, уялгануудаа, зохёохы түсэбүүдээ үндэһэтэйгөөр, бодомжотойгоор абаха шадабари олгоһон шухала арга гэжэ тоолон, экономическа гэгээрэлэй үүргые эрид дээшэлүүлхэ. Социалис мүрысөө эмхидхэлгын эхин мэдэсэ олгохо талаар һуралсалые дээдэ болон тусхай дунда һуралсалай эмхи зургаануудта болон мэргэжэл дээшэлүүлгын курсануудта һайжаруулха.

Ажалай ба социальна асуудалнуудай талаар СССР-эй Гүрэнэй комитедэй болон ВЦСПС-тэй хамта һалбаринууд хоорондын шухала удха шанартай түрүү дүй дүршэл тарааха талаар министерствэнүүд болон албан зургаанuudай ажал ябуулгые Эрдэмэй ба техникын талаар СССР-эй Гүрэнэй комитет тааралдуулха уялгатай.

СССР-эй ВДНХ-да үйлэдбэриин түрүүшүүлэй туйлалтануудые харуулха, Бүхэсоюзна социалис мүрысөөнэй үрэ дүнгүүдтэй нягта холбоотойгоор тэрээндэ хабаадагшадые урмашуулгын гурим ба хэм хэмжээе шэнээр хаража үзэхэ.

5. Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ илагшад иимэ юумээр шагнагдаха гэжэ тогтоохо:

хүдэлмэришэд, колхознигууд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, алба хаагшад — министерствэнүүд (албан зургаанууд) болон профсоюзуудай ЦК-гай дурасхаалта бэлэгүүд гү, али мүнгэн шангуудтай Хүндэлэлэй дипломуудаар;

бригаданuudай, участогуудай, звенонуудай, фермэнүүдэй, отделенинүүдэй коллективүүд — министерствэнүүдэй (албан зургаанuudай) ба профсоюзуудай ЦК-гай дурасхаалта бэлэг гү, али мүнгэн шантай Хүндэлэлэй вымпелнүүдээр;

үйлэдбэриин, научно-үйлэдбэриин ба бусад нэгэдэлнүүдэй, тэдэнэй үйлэдбэриин коллективүүд, предприятинуудай, колхоз болон совхозуудай, барилгын, худалдаа наймаанай, эрдэм-шэнжэлгын, проектнэ, конструкторска ба бусад организаци болон эмхи зургаанuudай, албан зургаанууд хоорондын научно-техническэ комплекснуудай, дээдэ эрдэмэй һургуулинуудай коллективүүд — КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй ба ВЛКСМ-эй ЦК-гай дипломууд болон мүнгэн шантай дамжуулгын Улаан тугаар шагнагдаһан, эрдэм-техникын дэбжэлтые түргэдхэлгын үндэһэ һуури дээрэ түсэбүүд болон социалис уялгануудаа дүүргэхэ хэрэгтэ тогтууритай һайн үндэр үрэ дүнгүүдые туйлаһан коллективүүд СССР-эй ВДНХ-гай Бүхэсоюзна Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэхэ;

городууд, автономито округууд, городуудай ба хүдөө нютагуудай районууд — КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй ба ВЛКСМ-эй ЦК-гай диплом болон мүнгэн шантай дамжуулгын Улаан тугуудаар;

союзна болон автономито республиканууд, хизаарнууд, областьнууд — КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй ба ВЛКСМ-эй ЦК-гай дипломтой дамжуулгын Улаан тугуудаар.

КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй ба ВЛКСМ-эй ЦК-гай дамжуулгын иимэ Улаан тугуудые бии болгохо: «Арад зоной үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилгэ ба хэрэглэмжэ хангалга хүгжөөлгэдэ амжалта туйлаһанай түлөө»; «Гэр байрануудые, социально-соёлой бүхэли комплекс барилгын түсэбүүдые амжалтатайгаар дүүргэһэнэй ба үлүүлэн дүүргэһэнэй түлөө»; «СССР-эй эдеэ хоолой программын даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэһэнэй түлөө», эдээгээр дээрэ заагдаһан зорилгонуудые дүүргэхэ хэрэгтэ эгээл үндэр үрэ дүнгүүдые туйлаһан союзна болон автономито республикануудые, хизаар болон областьнуудые шагнаха.

Хэрбээ республикада, хизаарта, областьдо нэгэ доро дамжуулгын хэдэн Улаан тугуудай үгтэхэ болоо һаа, ниитэ үрэ дүнгүүдэйнь түлөө дамжуулгын Улаан туг, бусад үрэ дүнгүүдэй түлөө — заагдаһан дипломууд барюулагдаха.

«Эрдэм-техникын дэбжэлтын үндэһэ һуури дээрэ арбан хоёрдохи табан жэлдэ үндэр үрэ дүнгүүдые туйлаһанай түлөө» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй ба ВЛКСМ-эй ЦК-гай дурасхаалта тэмдэг бии болгохо. Эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхалгын үндэһэ һуури дээрэ табан жэлэй туршада эсэсэй эгээл үндэр үрэ дүнгүүдые туйлаһан нэгэдэлнүүдэй, предприятинуудай, колхоз болон совхозуудай, барилгын, худалдаа наймаанай, эрдэм-шэнжэлгын ба бусад организаци болон албан зургаанuudай коллективүүд дурасхаалта тэмдэгүүдээр шагнагдаха.

Хүдэлмэришэдые, колхознигуудые, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдые, мэргэжэлтэд болон алба хаагшадые шагнахын тулада дурасхаалта бэлэг гү, али мүнгэн шан барюулгатай «Арбан хоёрдохи табан жэлэй ударник» гэһэн ниитэ союзна тэмдэг бии болгохо. Бригаданuudай коллективүүдтэ барюулагдаха — «Арбан хоёрдохи табан жэлэй даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэһэнэй түлөө» гэһэн ниитэ союзна Хүндэлэлэй грамота.

Табан жэлэй даабаринуудые болзорһоонь урид эрхим һайн шанартайгаар дүүргэһэнэй түлөө, урдаа табигдаһан зорилгонуудаа дүүргэлгэдэ хүсэ шадал, шанга журам, эмхи гурим харуулһанай түлөө энэ шагнал ажалшадта бригаданuudай коллективүүдтэ барюулха.

6. Ажалдаа, эрдэм-техникын талаар зохёохы хүдэлмэридэ эрхим һайн туйлалта хэһэн социалис мүрысөөнэй түрүүшүүл — хүдэлмэришэдтэ, колхознигуудта, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдтэ СССР-эй Гүрэнэй шангуудые олгохо тоо ба гуримые арбан хоёрдохи табан жэлдэ тэрэ зангаарнь үлөөхэ.

Иимэ дурадхалнуудые зүб гэжэ тоолохо:

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй ба ВЛКСМ-эй ЦК-гай — экономикодо, материальна ба түлишын, элшэ хүсэнүүдэй нөөсэ хэрэгсэлнүүдые ашагтайгаар хэрэглэлгэдэ үндэр туйлалтануудые хэһэнэй түлөө СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй ба ВЛКСМ-эй ЦК-гай Хүндэлэлэй грамотануудаар нэгэдэлнүүдэй, предприятинуудай, эмхинүүдэй, районуудай, городуудай, областьнуудай, хизаарнуудай, республикануудай, СССР-эй министерствэнүүд болон албан зургаануудай коллективүүдые шагнаха тухай; СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй ба ВЛКСМ-эй ЦК-гай мүнгэн шантай дамжуулгын Улаан тугуудаар студентнүүдэй отрядуудай коллективүүдые шагнаха тухай;

ВЦСПС-эй — арадай ажахын һалбаринуудта совет профсоюзуудай ажалай элитэ ветерануудай нэрэмжэтэ шангуудые үйлэдбэриин түрүүшүүлдэ, эрхим бригаданuudай коллективүүдтэ олгохо тухай; социалис мүрысөөндэ илагшадые урмашуулхын тулада Советскэ Союз дотор ба хилын саадахи оронуудаар аяншалгын хүнгэлэлтэтэй 70 мянган путёвко жэл бүхэндэ үгэхэ тухай;

ВЛКСМ-эй ЦК-гай — социалис мүрысөөндэ үндэр үрэ дүнгүүдые туйлаһан зам үйлэдбэрилэгшэдтэ, хэрэглэмжэ хангалгын албанай хүдэлмэрилэгшэдтэ Ленинскэ комсомолой шангуудые олгохо тухай; «Ажалдаа шалгарһанай түлөө» тэмдэгээр үйлэдбэриин залуу түрүүшүүлые шагнаха тухай; совет арадай революционно, дайшалхы ба ажалай алдар солын газарнуудаар, мүн ахадүү социалис оронуудаар ябаха аяншалгын хүнгэлэлтэтэй 30 мянган путёвко жэл бүхэндэ социалис мүрысөөндэ илагшадта үгэхэ тухай; ВЛКСМ-эй ЦК-гай ба тус тус министерство ба албан зургаанuudай диплом болон мүнгэн шангуудтай дамжуулгын Улаан тугуудаар комсомолой ударна барилгануудай мүрысөөндэ илажа гараһан коллективүүдые шагнаха тухай.

7. Профсоюзуудай ЦК-нуудтай хамта министерствэнүүд, албан зургаанууд өөһэд өөһэдынгөө һалбаринуудта арбан хоёрдохи табан жэлэй Бүхэсоюзна социалис мүрысөөнэй эрхэ нүхэсэлые нэгэ һарын болзор соо зохёон баталха.

Хүдэлмэришэд, колхознигууд, мэргэжэлтэд, эрдэм-шэнжэлгын хүдэлмэрилэгшэд арадай ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэд арбан хоёрдохи табан жэлэй даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөндэ эдэбхи ехэтэйгээр хабаадалсажа, XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ өөһэдынгөө хүсэлэл оролдолго улам арьбадхаха гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет, ВЦСПС ба ВЛКСМ-эй ЦК бата найдамтайгаар этигэжэ байһанаа элирхэйлнэ.

АГААН ЭДЕЭН ЭЛБЭГЖЭНЭ

...й районой Ле- ...жэтэ колхозой һү ...мэнүүдэй һаали- ...йн районой Оно- ...инай районой Ён- ...хозуудай малша- ... халуунаар дэм- ... бэлшээриин зуун ...ха соо эршэтэй- ..., үнеэн бүриһөө ...эр 1000 кило- ...ошо бэшэ һү һаахаар гэхэ гү, али бүхыдөө 7400 центнер сагаан эдеэ үйлэдбэрилжэ, тэрэнэйнгээ 6200 центнерыень гүрэндэ худалдахаар хараалба. Энэ зорилгоёо заатагүй бэелүүлхын тула тэдэнэр үдэртэ үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 8,2 килограмм хүрэтэр һү абаха ёһотой. Мүнөөдэрэй байдалаар эндэ үнеэн бүриһөө 7,19 килограмм һүн һаагдана. Тэд эдэнэр хараалһандаа хүрэхэ аргатай. Галтайн һү һаалиин фермын коллектив даб дээрэ үнеэн бүхэнһөө дунда зэргээр 8,5—8,6 килограмм сагаан эдеэ үйлэдбэрилнэ.

Балагуунай һүнэй фермын һаалишад Дулгар Жигжитова, Дынсема Яковлева, Мандари Ринчинова, Галтайһаа Люция Данжурова, Хонхиный фермэһээ Вера Чимитцыренова, Цырма Цыбикова, Валентина Будаева, Элһэнһээ Цыден Гармаев болон бусад үүсхэлшэдые үргэнөөр дэмжэн, энэ зунай элдин һайхан сагые зүбөөр хэрэглэхые оролдожо ябана. Эдэнэр мүнөө үнеэн бүриһөө арбаад килограмм һү һаадаг юм.

Энэ амжалтада үхэршэд Ба-ир Будаев, Алексей Базаров, Хубулей Яковлев, Эрдэни Раднаев гэгшэд хубитаяа ехээр оруулна.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой һаалиин малай хүдэлмэрилэгшэд өөһэдынгөө арга боломжонуудые тооложо үзөөд, гүрэндэ хахад жэлэй туршада тушааха 3700 центнер һүеэ энэ һарын 24-дэ, жэлэйнгээ даабариие сентябриин 25-да дүүргэхээр хараалба.

Г. БОРХОНОВ,
манай штатнабэшэ корр.

ШАГНАЛ

Республикын ажаһуудалай-коммунальна ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ габьяатай байһанайнь түлөө, Улаан-Үдэ городые ногооруулгын барилгын управлениин начальник Григорий Терентьевич **Конюковто** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар **Буряадай АССР-эй ажаһуудалай-коммунальна ажахын габьяата хүдэлмэрилэгшэ** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо.

* * *

Социалис хуули гуримые бэхижүүлхэ хэрэгтэ габьяатай байһанайнь түлөө, Буряадай АССР-эй Гүрэнэй аюулгүйе хамгаалха комитедэй түрүүлэгшэ Геннадий Иванович **Верещагинда** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар **Буряадай АССР-эй габьяата юрист** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо.

* * *

Багшын эрдэмэй ажал ябуулгые олон жэлэй туршада аша үрэтэйгөөр ябуулһанайнь түлөө, түрэһөөр 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» ордентэ Буряадай гүрэнэй Д. Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай педагогикын кафедрые даагша, багшын эрдэмэй кандидат Надежда Никитична **Булановае** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

ХҮГЖЭЛТЫН ДАБШАСЫЕ ХУРДАДХАХА

КПСС-эй XXVII съездын, партиин ЦК-гай июниин (1986 он) Пленумэй шиидхэбэринүүд дотор экономическа, социальна хүгжэлтын гол зорилгонууд тодорхойлогдонхой. Энэ асари ехэ хараануудай бэелүүлэгдэхэ түсэбтэ арбан хоёрдохи жэлэй түрүүшын хахад жэл түгэсэхэнь. Партиин эрилтээр хурдадхалгын замаар дабшажа эхилһэн Захааминай районой промышленна предприятинууд муу бэшэ үрэ дүнгүүдые туйлаһан байна.

Эдэ амжалтануудай бата үндэһэ һууринууд үнгэрһэн арбан нэгэдэхи түсэбтэ табан жэлнүүдтэ бэхижүүлэгдэһэн юм. Энэ үе соо районой промышленна үйлэдбэриин гол фонднууд 44 миллион түхэригөөр ехэдхэгдээ. Үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ 479 хэмжээ ябуулганууд нэбтэрүүлэгдээ. Предприятинуудые һэльбэн шэнэлхэ, онсо түхеэрэлгэнүүдээр зэбсэгжүүлхэ түсэбөөр горитой хүдэлмэри хэгдээ. Жэшээнь, Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадта үнэтэ металлнуудтай руда шанаржуулгаар нэмэлтэ түхеэрэлгэнүүд хабсаргагдаа. Мяханай комбинадай, оёдолой «Туяана» нэгэдэлэй филиалай үйлэдбэриин хүсые үргэдхэхэ болон шэнэлхэ, онол аргые һайжаруулха хэмжээнүүд абтаа. Тоһоной заводой шэнэ байшан бодхоогдоо һэн.

Мүн тиихэдэ ажахы эрхилэлгые һайжаруулгада анхарал хандуулагдаһан байна. Промышленна үйлэдбэриин хүдэлмэришэдэй 60 процентнь бригадна гуримаар ажаллажа, ажахын тоосоо хэрэглэнэ. Гэхэ зуура Зэдын комбинадта энэ гуримда 78 процент, оёдолой «Туяана» нэгэдэлэй филиалда 86 процент ороо. Бэелүүлэгдэһэн хэмжээнүүдэй ашаар промышленна үйлэдбэри—4,6 процентээр, ажалай бүтээсэ—13.9 процентээр дээшэлһэн юм.

Түсэбтэ арбан хоёрдохи жэлдэ үйлэдбэриие эршэмтэйгээр хүгжөөхэ, шанарые, ашаг үрые һайжаруулха талаар эрид хубилалта хэгдэхэ ушартай. Районой промышленна предприятинууд продукци гаргалгаяа 21 процентээр ургуулха байна. Тиин хүдэлмэришэдэй тоо бүхы дээрээ 1,5 процентээр олошоруулагдажа, юрэнхыдөө ажалай бүтээсые дээшэлүүлһэнэй ашаар бүхы табигдаһан даабари бэелүүлэгдэхэ ёһотой юм. Тус асуудал шиидхэлгэ — гол түлэб эрдэм-техникын дэбжэлтын үндэһэ һууридa түшэглэхэ. Иимэ байдалда хүгжэлтые хурдадхалга район доторхи түүхэй эд зөөриин, түлишын, элшэ хүсэнэй болон ажалай нөөсэнүүдтэ үндэһэлхэ уялгатай гээшэ.

Районой коммунистнуудай болон ажалшадай урда табигдаһан зорилгонуудые бэелүүлгэдэ шэнэ түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй даабаринуудые дүүргэлгэ шанга шалгалта, мүн ажалша коллективүүдэй тодорхой харюу боложо үгэхэ байна. Урдахи түсэбтэ табан жэлдэ һайн үндэһэ һуури табиһан, партиин ээлжээтэ съездын шиидхэбэринүүдые батадхаха эрмэлзэлтэй манай промышленна үйлэдбэриин хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, албахаагшад байгша оной табан һарын түсэбүүдые урагшатайгаар дүүргэбэ. Товарна продукци үйлэдбэрилгэ — 102, гүйсэд худалдалга — 102,2 процент, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгэ — 2,5 процент дүүргэгдэбэ.

Байгша оной эхинһээ ажахы эрхилэлгын шэнэ гуримаар Зэдын комбинат, оёдолой «Туяана» нэгэдэлэй филиал, хилээмэнэй завод хүдэлмэрилнэ. Иимэ экономическа туршалга предприятинуудай ажахын бэеэ даанги байдал үргэдхэхэ, ажалайнгаа дүнгэй түлөө харюусалга шангадхаха хараатайгаар хэгдэнэ гээшэ. Баталагдаһан хэлсээнэй дүүргэлтые хараада абалгатайгаар предприятиин худалдаһан продукциин хэмжээнэй дүнгүүдэй үүргэ тэрэнэй гуримаар дээшэлүүлэгдэнэ.

Мүн тэрэ экономическа шэнэ эрилтэнүүдые табяа гэбэл, имагтал ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар продукци гаргалгые үргэдхэхэ, ажалшадай тоо олошоруулангүй урдань туйлаһан ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ. Өөрынгөө мүнгэ зөөреэр техническэ зэбсэгжүүлгээ предприятинууд һайжаруулха арга боломжотой болоо. Шэнэ гуримда ажалладаг, жэшээнь, оёдолой «Туяана» нэгэдэлэй филиал абаһан уялгаяа һайнаар бэелүүлнэ, предприяти нэгэ жэгдээр ажаллана, салин хүлһэнэй хэмжээн дээшэлнэ.

Районой промышленна предприятинуудай үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ хараатайгаар эрдэм-техникын дэбжэлтые хүтэлбэрилхэ тусхай комплексно түсэб бэлдэгдээ. Үйлэдбэриие һэльбэн шэнэлэлгэдэ, техническэ зэбсэгжүүлгэдэ гол анхарал түсэб соо хандуулагдана. Мяханай комбинат, пивын завод, Зэдын комбинадай хамһабариин цехүүд һэльбэн шэнэлэгдэхэ түсэбтэй. Мүнөө хилээмэнэй заводто, оёдолой «Туяана» нэгэдэлэй филиалда иимэ хүдэлмэри ябуулагдана.

Арбан хоёрдохи түсэбтэ табан жэлнүүдтэ, 1986 онһоо эхилжэ, Зэдын комбинадта түрүү, нэмэл аргаар руда малтажа абалгые 50 процентдэ хүргэхэ ажал эрхилхэ, гарай ажал бүтээлгые 22,5 процент болотор доошолуулха шухала.

Продукциин шанарые үндэһөөрнь һайжаруулха асуудал КПСС-эй ЦК-гай Политическэ элидхэл соо онсо тэмдэглэгдээ. «Энэ зорилго коммунист бүхэнэй, совет хүн бүхэнэй, ажал хэрэгээ хүндэлдэг предприятиингаа, һалбариингаа нэрэ хүндые, манай Эхэ ороной нэрэ хүндые үндэр дээрэ үргэхые хүсэдэг бүхы хүнүүдэй бэелүүлхэ хэрэг болохо ёһотой»,—гэжэ хэлэгдэнэ. Мүнөө үедэ оёдолой «Туяана» нэгэдэлэй филиалда, хилээмэнэй, пивын, тоһоной заводуудта продукциин шанарые һайжаруулха хүдэлмэри эрхилхэ комплексно түсэб нэбтэрүүлэгдэжэ, бэелүүлэгдэжэ эхилээ. Энээнэй ашаар тус нэгэдэлэй филиалда оёгдоһон хубсаһа хунар голохо ушар доошолоо. Зэдын комбинадай вольфрамай концентрат хэрэглэгшэ предприятинуудай зүгһөө нэгэшье гомдол ороногүй.

Мүнөө хаһада манай Эхэ орон дотор экономикодо болон социальна ажабайдалда ехэ хубилалтанууд болоно. Бидэнэр тэрээндэ бүгэдөөрөө хабаадалсанабди. Хүгжэлтые хурдадхаха талаар партиин зохёоһон генеральна хараа шугам уялгална бшуу. Урдахи хараануудаа урагшатайгаар бэелүүлхын тулада хүн бүхэн али бүхы талаараа болбосорон хүгжэхэ, һанаан сэдьхэлээ баяжуулха, мүн ажал хүдэлмэри эрхилэлгээ нарижуулха ушартай.

Гэбэшье, предприятинуудай зарим партийна эмхинүүд, захиргаан үйлэдбэриеэ хубилганагүй, эрдэм-техникын дэбжэлтые түргэдхэхэ, туйлалтануудыень нэбтэрүүлхэ уялгаяа мартана, арга боломжо ба нөөсэнүүдээ дүүрэнээр хэрэглэхэ бодото эрмэлзэл гарганагүй. Район дотор хүдэлмэриин газар урлан нарижуулха болон аттестаци хэхэ хэмжээнүүд һулаар ябуулагдана. Бар хүсөөр хэгдэдэг ажал ехэ байһан зандаа. Зэдын комбинадай үйлэдбэрилһэн арадай хэрэглэмжын эд бараанай шанар муу. Мяханай комбинадай үйлэдбэрилһэн продукциин оройл 43, тоһоной заводой 63,9 процентнь эрхимээр сэгнэгдэнэ.

Урдамнай хэзээ хэзээнэйхиһээ ехэшье, харюусалгатайшье зорилгонууд табигдаа. Районой промышленна үйлэдбэриин хүдэлмэришэдэй оюун бодолые һайжаруулха бүхы хүгжэлтын дабшасые хурдадхаха олон онол арганууд бии гээшэ. Мүнөө үйлэдбэри хүгжөөхэ комплексно түсэб дахинаа нарийнаар хаража үзэхэ эрилтэ табигдана. Түүхэй эд зөөри, түлишэ, элшэ хүсэ, элдэб материалнуудаа алмажа, арьбадхажа, юрэнхыдөө 75—80 процент зүйлнүүдээ промышленна предприятинууд өөһэдөө байгуулха уялгатай. Тиин «Нөөсэнүүдые алмаха» гэһэн даабари арбан хоёрдохи түсэбтэ табан жэлэй гол зорилгонуудай нэгэн болоно. Предприяти бүхэндэ энэ асуудалаар үргэн, гүнзэгы удхатай олон тоото хэмжээнүүд эрхилэгдэхэ ушартай. Үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлгэ тэдэнэй гол зорилго болоно.

В. ЛАПТЕВ,
КПСС-эй Захааминай райкомой секретарь.

БУРЯАДАЙ АССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТ

Республикын Министрнүүдэй Соведэй ээлжээтэ заседани болобо. Тус заседани дээрэ «Район соо капитальна барилга хүтэлбэрилхэ талаар арадай депутадуудай Загарайн районно Соведэй гүйсэдкомой ябуулдаг хүдэлмэри тухай» асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ.

Тус гүйсэдком капитальна барилгые хүтэлбэрилхэ асуудалда горитой анхарал хандуулдаг байбашье, үйлэдбэриин объектнүүд болон байрын гэрнүүдые барилга хангалтагүйгөөр ябуулагдана гэжэ зүбшэн хэлсэлгын үедэ тэмдэглэгдэбэ. Капитальна барилгада һомологдоһон мүнгэ ашаглаха, барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэхэ талаар үнгэрэгшэ табан жэлэй түсэб дүүргэгдээгүй. Байрын гэрнүүдые бариха түсэб оройдоо 67 процент дүүргэгдэһэн байна. Тиигэжэ аяар 38 мянган дүрбэлжэн метр байрын гэрнүүд, ясли-садууд, клубууд, котельнэнүүд саг болзортоо ашаглалгада оруулагдаагүй.

Үмсын гэрнүүдые бариха хэрэг үргэнөөр ябуулагданагүй, ажахын онол аргаар барилга хэхэ түсэб муугаар бэелүүлэгдэнэ. Районой колхоз, совхозуудта барилгын тусхай өөһэдынь бригаданууд эмхидхэгдээгүй байһаар. Ажахын онол аргаар хэгдэдэг барилгын хүдэлмэри гол түлэб хүлһэншэдэй бригаданудай хүсөөр дүүргэгдэнэ.

Капитальна барилгые район соогоо һайжаруулха талаар байгша ондошье шухала хэмжээнүүд абтаагүй байһаар. Жэшээлхэдэ, үнгэрһэн 5 һарын туршада капитальна барилга тон муугаар ябуулагдаа. Главбурятстройн организацинууд районой центральна котельнэ бариха хэрэгтэ һомологдоһон 500 мянган түхэригэй оройдоо 85 мянгыень ашаглаад байна. Колхоз, совхозуудта 22 гэр 5 һарын туршада бодхоогдохо аад, оройдоо 10 гэр баригдаа.

Районно Соведэй гүйсэдком капитальна барилгын асуудалнуудые заседанинууд дээрээ саг үргэлжэ харадаг байгаа. Зүгөөр тэндэ абтаһан шиидхэбэринүүдынь капитальна барилгын байдалда горитойгоор нүлөөлнэгүй. Баталагдан абтаһан шиидхэбэринүүдээ дүүргэхын тула эмхидхэлэй хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулна гэжэ энэ баримта гэршэлнэ.

Юрэнхы эрдэмэй ба мэргэжэлэй һургуулиин реформые Улаан-Үдын Октябрьска ба Сэлэнгын районуудта бэелүүлхэ хэрэгтэ базова предприятинуудай хүдэлмэридэ бии байһан дутагдалнууд тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ. «Техническэ мэргэжэлэй училищинуудай базова предприятинууд (нэгэдэлнүүд, организацинууд) тушаа дүрим батална тухай» СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй баталан абаһан тогтоол хангалтагүйгөөр бэелүүлэгдэнэ гэжэ заседани дээрэ заагдаба.

Улаан-Үдын 8-дахи, 15-дахи СПТУ-гай, Гусиноозёрскын 3-дахи ПТУ-гай һуралсалай-материальна үндэһэ һуури мүнөө үеын эрилтэнүүдтэ харюусанагүй. «Забайкаллес» нэгэдэлэй 25-дахи, Сэлэнгын районой 26-дахи училищинууд мэргэжэл ехэтэй хүдэлмэришэдые бэлдэхэ зуураа дунда эрдэм олгодоггүй байһаар.

Арадай депутадуудай Октябрьска, Сэлэнгын районно, Гусиноозёрско городской Соведүүдэй гүйсэдкомууд КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй баталан абаһан «Техническэ мэргэжэлэй училищинуудые саашадань хүгжөөхэ, мэргэжэл ехэтэй кадрнуудые бэлдэхэ хэрэгтэ тэдэнэй үүргые дээшэлүүлхэ тухай» тогтоолые дүүргэхэ талаар бүтэмжэтэй хэмжээ ябуулгануудые хараалаагүй гэжэ Министрнүүдэй Совет тэмдэглэбэ.

Тус тогтоолоор хараалагдаһан хэмжээнүүд хангалтагүй дүүргэгдэжэ байна. Главбурятстройн барилгын организацинууд Октябрьска районой 7-дохи, 15-дахи, 24-дэхи училищинуудай һуралсалай полигонуудые барижа эхилээдүй. «Востсибуголь» нэгэдэлэй 3-дахи училищиин һуралсалай-үйлэдбэриин мастерской, «Забайкаллес» нэгэдэлэй 25-дахи училищиин һуралсалай корпус бариха тухай бодомжологдоошьегүй байһаар. 26-дахи училищиин һуралсалай ажахые үргэдхэхэ участок үгтөөгүй байһан зандаа.

Һургуулиин реформо бэелүүлхэ талаар абтаһан тогтоолнуудые Октябрьска, Сэлэнгын районно, Гусиноозёрско городской Соведүүдэй гүйсэдкомууд хангалтагүйгөөр бэелүүлнэ гэжэ Министрнүүдэй Совет тэмдэглээд, энэ талаар заагдаһан дутагдалнуудаа ойрын сагта усадхахыень дурадхаба.

Республикын Министрнүүдэй Соведэй заседани дээрэ «Үйлэдбэрилһэн п... шанарые һайжаруул... республикын про... предприятинуудай хүдэлмэри тухай» асу... лэ харагдаба.

Республикын про... предприятинуудай ү... гэн гаргадаг продукц... доо 17,4 процентнь... Шанарай тэмдэгтэй... гагдана гэжэ заагда...

Үнгэрэгшэ табан ж... шада аяар 44 милли... ригэй продукци гүрэ... лартнуудай эрилтэдэ... гүй гэжэ тоологдоо...

Муу шанартай... гаргадаг предпри... хүтэлбэрилэгшэд з... байлсаа. Энэ асууд... нистрнүүдэй Совет... гы тогтоол баталан...

Буряадай АССР-эй... нүүдэй Соведэй Түр... нэгэдэхи орлогшо С... даев заседаниин х... хүтэлбэрилэн ябуулж... хэлсэгдэһэн асууда... үгэ хэлэһэн байна.

БОГОНИ БОЛЗОРТО

КИНГИСЕПП (Ленинградска область). Эндэхи агропромышленна нэгэдэлэй механизаторнууд тэжээл бэлэдхэлгын хаһые сүм бэлэдхэлтэйгээр угтаба. Тэдэнэр комбайнуудаа тэжээлэй ургамалнуудай полидо гаргаа. РАПО-гой дүтэрхы, подразделенинүүдһээ автомобильна болон тракторна звенонууд совхозой отрядуудта туһална. Тэдэнэр ажахын тоосооной подрядаар хүдэлхөөр эдэ полинуудые даажа абаа юм.

Ленинградска областиин бусадшье ажахынууд ургаса хуряалгын түрүүшын үдэрһөө эмхитэй һайнаар хүдэлжэ эхилээ. Бүхыдөө 300 шахуу коллектив бүридхэгдөө. Тэжээлэй ургамалнуудай хоёрдохи ургасые август һарада абаха хараатайгаар, түрүүшынгээ сабшалангые дүүргэхэ һанаатай.

Бүтээсэ ехэтэй 2000 шахуу комбайн болон өөрөө ябадаг косилка ургаса хуряалгада хабаадаха юм. Совхоз бүхэндэ ургаса хуряалгые түргөөр үнгэргэхэ арга боломжонууд бии. Нёдондонойхиһоо һураггүй ехэ гү, али 2 миллион шахуу тонно гансал сенаж болон силос бэлэдхэгдэхээр хараалагданхай. Областной агропромой материальна хангалгын албанай байгуулһан нүүдэл мастерскойнууд хуряалгын хүдэлмэриие эмхитэйгээр үнгэргэхэ талаар туһалха юм.

«ХЭЛХЕЭ ХОЛБООН-86» ВЫСТАВКЭ ДЭЭРЭ

МОСКВА. Ниислэл хотодо боложо байһан «Хэлхеэ холбоон-86» гэһэн уласхоорондын һалбариин выставкэдэ агрокомплексын үдэр үнгэргэгдэбэ. Хүдөөгэй ажалшадта зорюулагдаһан коммутационно техникэ тухай экспозициин олохон бүлэгүүд харуулна.

Ороной колхоз, совхозуудта АТС-үүдые хурдан түргэнөөр бариха хараа шугам бэелүүлэгдэдэг. Гансал һүүлэй жэлнүүдтэ хүдөөгэй хүн зоной телефонуудай тоо 43 процентээр олошорһон байна. Хүдөөгэй-город шадарай хэлхеэ холбооной узелнууд ехэ һонирхол үүсхэнэ.

Түсэбтэ табан жэлэй туршада хүдөө нютагуудта «Зоно-15», «Радан-2» түхэлэй телефонно станцинууд тодхогдохо юм. Агропромой хэлхеэ холбооной мэргэжэлтэдэй һуралсал эмхидхэлгэдэ онсо анхарал хандуулагдаха байна.

Уран зурааша бүд дээрэ хээлэгдэдэг зурагые нилээд удаан бодомжолжо зурадаг, тиигээд тэрэнээ нэхэлгын машинада нэбтэрүүлхын түлөө хахад жэл тухай сагаа гээдэг байгаа. Харин мүнөө Түбэй эрдэм-шэнжэлгын институдай эрдэмтэд Киевэй политехническэ институдай болон Одессэ хотын «Полиграфмаш» гэжэ конструкторска бюрогой мэргэжэлтэдтэй хамта жаккард түхэлэй бүд дээрэ зураг барлаха тусхай автомат комплекс зохёобо. Бүхы зурагуудые бүтээхын ба барлахын тула оройдоол 2—3 үдэр хэрэгтэй болонхой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Москвадахи лекһоо бүтээгдэдэг бүдүүдэй талаар эрдэм шэнжэлгын институдай мэргэжэлтэд-экономист Н. Чернова, уран зурааша-технолог Т. Прокопчук, лабораториие даагша И. Дуковская, институдай директорэй орлогшо В. Ходорев гэгшэд шэнэ зурагуудые шэлэжэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Очерк

ТҮГНЫН ҮРГЭН ТАЛАДА...

Хүнэй наһан элдэб ондоо байдаг. Зарим зоной ажабайдалай зам һабаяа алдаһан горхондол газарай налайд гэһэн тээшэ ябажа байһандал һанагдаха. Нэгэ газартаа тогтууригүй иимэ зон һонодо туулгаһан адууһа малдал ажабайдалай нюруу дээхэнүүр ямаршье ехэ, олондо туһатай зорилго, эрмэлзэлгүйгөөр ябажал, үнэтэ наһаниинь хии хооһоор ошожол байдаг. Энээн тухай бодоходо, гунигтай. Теэд ажабайдалда дайралдадаг хадань яахабши?

Зүгөөр ондоошье жэшээнүүд бии.. Тэдэнэр дээрэ дурдагша гунигтай баримтануудһаамнай сасуулшагүй олон гээд гансата хэлэе. Газаа тээһээ анхарал татама юрэ бусын талануудгүйшье һаа, далда нюусагүйгөөр, сэхэ сэбэрээр арад зондоо, тиимэ хадаа Эхэ орондоо сүм зорюулан, энэ нарата замби доро баяр, голхорол, гуниг, жаргал үзэн, ажаһууһанайнгаа мүнхэ сараануудые үлөөн, наһаяа үнгэргэдэг зон байдаг лэ бэшэ гү?

Түгнын үргэн талаар Галтайн полевой стан тээшэ гүйлгэлдэжэ ябахадамнай, толгойдомни эдэ бодолнууд орожо. Мэнэ һая уулзаад гараһан хүн тухай бодомжолноб. Харгы һайн, яама ялхигүй, машина түргэн ябана...

Тэрэ гэһээр олон жэл үнгэрөө даа. Олон.., Манай агуу ехэ социалис ороной түүхын далаад жэлэй хахадһаа холо үлүү жэлнүүдынь энэ хугасаа соо тудана. Һүхын-Булаг гэжэ нютагта набтархан, саб гэмэ бэетэй, энеэбхид гэһэн нюдэтэй бишыхан басаган энэ дэлхэйдэ түрэһэнэй баяр баясхалангые дүүрэн соонь үзэжэ, илдам эхын, үгэ үсөөнтэй эсэгын энэрхэл анхарал дүүрэнээр мэдэржэ, яаһан жаргалтай ябаа гээшэ һэм!

Хүсэ шадалаа бодотоор зангидан мэдэрһэн орон сооманай хүн зоной һуудал байдал хараһаар байтар һайжаржа, малшадай, таряашадай үхибүүдэй урда ажабайдалай үргэн зам нээгдээ бэлэй. Юрэдөө, зургаатай болоод ябаһан Доржын Цыренжабай Һамажабай ерээдүй, урдахи наһаниинь нэгэшье үүлэгүй замби мэтэ сэлмэг, булагай уһандал тунгалаг, тодо байгаа һэн.

Теэд 1941 оной июниин 22-ой ёрото үдэр ерэжэ, манай ороной зоной ажабайдалые эрид хубилгаа бэлэй. Нютагайнгаа «Шэнэ байдал» гэжэ колхозой түрүүлэгшээр ажаллажа байһан эсэгэнь, Цыренжаб Очирович Доржиев 1941 оной хагсуу хүйтэн үбэл баруулжаа мордоод бусаагүй һэн. Дүшэн табан жэлэй саана дайнай эхинэй хүшэр хүндэ тулалдаануудай үедэ унаһан эсэгэнь һаалишанаар ажаллажа байһан наһанайнгаа нүхэр Цыпилмаа Цыреновна Цыреновагай, гурбан үхибүүдэйнгээ, нютаг нугынгаа зоной дурасхаалда һайн һайхан һанаа үлөөгөө.

Һамажаб Доржиевнагай бага наһан дайнай хатуу жэлнүүдтэ тудажа, бэрхэшээлнүүд гээшэ юун бэ гэжэ тэдэниие дабахадаа, хэды шэнээн хүсэ шадал, хүсэл эрмэлзэл хэрэгтэйб гэжэ үхибүүн ябахаһаа хойшо бэе дээрээ тэсэжэ мэдэдэг болоо. Үдэр һүниие илгаагүй ажалда ябаһан эхынгээ энэ ушараар дураа гутажа, уруу духа боложо, гараа һалд табяад һуухыень нэгэтэшье хаража үзөөгүй.

Һамажаб Доржиевна Зангин нютагай хүбүүндэ хадамда гараад, 1955 онһоо хойшо тэндэ һаалишанаар ажаллажа эхилээ бэлэй, 17 жэлэй турша соо нэгэ үдэр алгадгүй Зангинайнгаа һү һаалиин фермэдэ хүдэлхэдөө, хододоо түрүү һаалишадай дунда ябалсадаг бэлэй. Саашадаашье ажабайдалынь энэл хэм соогоо ябахал байгаа хаш. Зүгөөр тэрэниинь эрид хубилгаһан ушар болоһон юм.

Гэр бүлынгөө байдалһаа уламжалан. Хүшуун-Үзүүрээ зөөжэ ерэһэн, Суулгын совхозой хүдэлмэришэн бэшэ, харин «Знамя Ленина» колхозой колхозник болоо бэлэй.

— 1972 оной августын хорин табанда нүүжэ ерээд, үглөөдэрынь хонидые тушаажа абаа бэлэйб. Түрүүн эхэ хонидой отара мэдэлдээ абаад ябахадаа, яһалашье мэгдээ һэм. Дүй дүршэл, дадал шадабари гээшэ хэдэн жэл соо хүдэлөөд лэ байхада ерэдэг байна,— гэжэ Һамажаб Доржиевна урихананаар энеэбхилэн хөөрөө бэлэй.

Нээрээшье, хонишоной ажал гээшэ һаалишанайхиһаа тад ондоо юм ааб даа. Фермэ дээрэ зоной дунда, коллектив соо ябана ха юмши. Харин энэ Түгнын үргэн талада зуһадаг, үбэлжэдэг отара даажа абаад байхадаа, урдань хэжэ үзөөгүй ажалтаяа нюур нюураараа «золгожо», Һамажаб Доржиевнагай хэды маргаһан, голхорһониень хэн мэдэхэб даа. Тиигээдшье байрлаһан газарыень тойроод «Знамя Ленина», «Коммунизм», «Заганский» колхозуудай таряалан хаа хаанагүй нэмжырэн хүрэлжэ, гэрһээ аяар холуур хонидоо гаргажа адуулха баатай болодог байба.

Тиихэдэ, арбан дүрбэн жэлэй саана үхибүүдыньшье бага байһан ааб даа. Хүндэ аварида ороод, үлбэр болошоһон нүхэрыньшье баһал харууһанай байһан юм аабза. Зүгөөр Һамажаб Цыренжапова, дайнай поли дээрэ унаһан хүнэй басаган зоригоо мухардажа нэгэтэшье ябаагүй.

Зоной туһаламжаар, өөрынгөө үсэд нэтэрүү байһанай ашаар хони үсхэбэрилгын, харалгын нюусануудые дүүрэнээр таажа, даажа абаһан ажалайнгаа ёһотой мастер болоо юм.

— Һамажаб Доржиевна мүнөө залуу хонидые харууһалдаг болонхой. Хэдэн жэл болобо ха. Нёдондо наһанайнгаа амаралтада гараашье һаань, аргатай һаа хүдэлыт гэжэ гуйһыемнай, шадалай байгаа хада хүдэлхэл болооб гээ. Тиихэдэнь ехэ баясаа һэмди,— гэжэ «Знамя Ленина» колхозой парткомой секретарь Олег Афанасьевич Кононов уулзахадаа хөөрэбэ.

«Һаянай колхозой хүтэлбэрилэгшэд ябаа гү?» — гэжэ асуухадамни, Һамажаб Доржиевнагай үм-маг гээд:» хааяа ябагша. Ондоо шухала газарнууд олон ааб даа»,— гэһыень һанаандаа оруулаад, Цыренжаповада балай ошодоггүй хат, гэжэ парткомой секретарьта һанаһанаа сэхэ хэлэбэб.

— Яахабши теэд? Мал ажалаймнай байранууд Түгнын үргэн дайдаар хаа хаанагүй табяатай ха юм. Үрдинэгүйбди. Тиимэһээ лаб найдамтай зондоо заримдаа хүрэнгүй, һанаа зоборитой газартаа хүрөөд гараха ушар али олон дайралдадаг ааб даа. Һамажап Доржиевна найдамтай хүн ха юм. Найдамтай.. Иимэл зон манай колхозой гол баялиг болоно. Эдэл зон ажахымнай ажал хэрэгые жэншэдгүй бүтээгээд, өөр тухайгаа ехээр һануулхашьегүй, дааһан хэрэгээ эрхимээр, бүтээсэ ехэтэйгээр хээд ябана ха юм,— гэжэ Олег Афанасьевич харюусаа һэн.

Найдамтай хүн.. Эдэ үгэнүүдэй саана яаһан үргэн, гүнзэгы удха бии гээшэб? Хаа хаанагүй иимээр, найдамтайгаар ажалладаг болохо гэжэ партиин XXVII съезд дээрэ тодорхойгоор хэлэгдээ бэшэ гү? Тиигэл ха юм! Хэрбээ «Знамя Ленина» колхозой бүхы малшадай Һамажап Цыренжапова шэнги найдамтайгаар ажаллаа һаань, гарзада ороһон мал тухай, абтахаар аад, абтаагүй түл болон һүн, мяхан, нооһон тухай огто хэлэгдэхэгүй байгаал.

Үнэхөөрөөшье, нэн түрүүн бултаниие иимэ найдамтайгаар ажаллажа һургаха зорилго манай урда табигдана ха юм. Тиигэжэ шадаал һаамнай, мүнөө бидэнэрые гайхуулһан Социалис Ажалай Герой Д-Н. Б. Сундуевай гү, али партиин XXVII съездын делегат Г. М. Бимбаевай ажалай дүнгүүд үглөөдэр хонишодой олонхидой туйлалта болоод байха һэн хаш.

«Һамажап Доржиевна Цыренжаповада ороод гарая. Эрхим ажалшан, һайн хүн. Тэрээн тухай, тиимэ зон тухай романуудые бэшэхээр ааб даа. Өөрынгөө ажалаар тиимэ эрхэтэй болонхой. Ороё, ороё. Ажахынь хүтэлбэрилэгшэдтэ ороходошни, ондоо зониие дурадхаха. Рекорднуудые туйлагшадые, Цыренжапова тухай бэшэхэм гээ һаашни, «болоно ааб даа» гээд, гурбан мянган килограмм һү һааһан һаалишаниие гү, али зууһаа зууе абаһан хонишониие дурадхаха. Ядахын сагта сүүдхын 900—1000 гаран граммаар шахагдажа байһан эбэртэ бодо малай шэгнүүр дээшэлүүлһэн хүниие дурадхаха»,— гэжэ намтай ябалсаһан районой «Ленинэй зам» газетын корреспондент Даша-Дэлэг Добшонович Гармаевай хэлэһэниие һанаандаа оруулбаб.

Абаһан түсэб уялгануудаа жэлһээ жэлдэ, хододоо бата найдамтайгаар дүүргээд, зон соогоо хүндэтэй, эрхим ябаһан олон хүнүүдые ажахынуудай, районуудай хүтэлбэрилэгшэд, бидэнэр, журналистнууд анхаралһаа алдана, дүй дүршэлыень, абари зангыень шудалнагүй хабди. Нэгэл магтаһан зоноо магтаад ябадагнай буруул гээшэ ха.

Иимэрхүү бодолнуудта абтан, хонишодой гэр соо һуубаб. Һамажап Доржиевнагай уряалгы, илдам шарайе адаглан, тэрэнэй харасаһаа, бэеэ ягаад абажа ябаһанһаа тодоор мэдэрэгдэн, найдамтай, бата дотоодын хүсэнһөө би өөрөөшье хүсэ нэмэнэ хэбэртэйб.

— 1985 ондо түрэһэн 870 гаран хурьга абаад байнабди. Ажалнай яһалал барагаар ябана. Гарза хохидолгүй гарасалданабди. Иимэл байха аабза гээд найданабди,— гэжэ Һамажап Доржиевна хөөрэнэ.

Ноохо хайшалжа тушааха, мяха худалдаха табан жэлэйнгээ даабари Цыренжаповагай отарынхид гүйсэд дүүргээ юм. Мүнөөшье тэрэл хэбээрээ ажаллаха, уялга, түсэбүүдээ заабол дүүргэхэ эрмэлзэлтэй. Энэнь заншалта ёһо болонхой хаш.

— Жибзэмаа басагантаяа, хүрьгэн хүбүүн Даша Бадмаевтай нёдондоной хүдэлжэ байнаб даа. Залуу зон. Тиимэһээ хонин ажалай нюусануудые дамжуулан үгэхые оролдоо болоноб даа. Табан үхибүүтэйб. Бултадаа хүл дээрээ гараа. Намсалмаамни Хэжэнгын районой «50 лет Октября» совхоздо бухгалтераар ажаллана. Надмитцумни Улаан-Үдын нэгэдэхи интернат-һургуулида складые даагша юм. Альбинамнай Хяагтын медицинскэ училищи дүүргэжэ, медсестра болохо. Жибзэмаа намтаяа хонишоноор хүдэлнэ. Одхомнай, Жамсарамнай сэрэгэй албанда. Һайн байна. Нёдондоной декабрь соо ерээд ошоо һэн. Намаяа яһалашье баясуулаа. Мүнөө намартаа бусаха. Тиихэдэнь шиидхэхэб. Саашаа хүдэлхэ гүб, али үгы гү гэжэ. Пенсионер хүн ха юмбиб,— Һамажап Доржиевна энеэбхилнэ. —Иимэл даа. Шадал соогоо ябагдаа юм даа.

Түгнын үргэн талада үдын хаһа бууба. Хабарай наран зунайхи мэтэ халуунаар шарана. Зүгөөр холын хаданууд тээһээ һэб-һэб гэһэн һэбшээн улаан голдо хүрэмэ һэрюун ами асаржа, үшөөл зун бэшэ гээд һануулна. Һамажап Доржиевнагай бишыхан аад, бата гар адхаад, машинадаа һуужа, шииг хүлеэжэ ангашаһан талын тооһо бурьюулан ябахадаа, мэнэ уулзаһан юрын буряад эхэнэрые үнэн зүрхэнһөө хүндэлһэн мэдэрэлдэ абтаа бэлэйб.

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Һ. Д. Цыренжапова Жибзэмаа басагантаяа, зээ хүбүүнтэеэ байна.

Ж. ХАЛБАЗЫКОВАЙ фото-зураг.

ЗАГАҺАШАДАЙ ҮГЭ БАТА

Нижнеангарскын загаһанай заводой хүдэлмэришэд арбан хоёрдохи табан жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргэжэ, һайн шанартай продукци элбэг ехээр гаргаха гэһэн зорилготойгоор социалис мүрысөө дэлгэрүүлжэ, һүүлэй үдэрнүүдтэ муу бэшэ үрэ дүнгүүдые туйлана. Ажалдаа хожомдожо гараха гү, али даабаряа арай шамай дүүргэхэ хүнүүд эндэ огто үзэгдэхэеэ болинхой. Хоёр катераар губшуур татаха шэнэ онол арга эдэнэр Байгал дээрэ түрүүшынхиеэ хэрэглэжэ захалба.

Заводой үнинэй дүршэл шадабаритай загаһашад П. М. Живоглядов, Ю. В. Шестаков гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг бригадын хүдэлмэришэд һаяшаг нэгэ удаа губшуур хаяхадаа, 450 центнер мүнгэн сагаан хашарһатай омоли загаһа барижа, үзэгдөөгүй амжалта туйлаба.

— Зундаа загаһа бариха хаһа сагаа бэлэдхэлтэйгээр угтаабди. Гүльмэ, губшуур, онгосо, катернууд һайн шанартайгаар заһабарилагдаһан байгаа. Хүдэлмэришэднай сагайнгаа шэнэ шанга эрилтэнүүдтэ харюусамаар ажаллана. Шэнэ онол арга амжалтатайгаар хэрэглэжэ, зунай сагта омоли бариха даабаряа үлүүлхын тула яһалал оролдоно. Июниин түрүүшын арбан хоногой туршада мянга гаран центнер загаһа гүрэндөө тушаагаабди. Энэ һарын түгэсэтэр үшөө 1000 центнер загаһа барижа, зунайнгаа даабари 20 хоногоор уридшалан дүүргэхээр шиидэнхэйбди,— гэжэ Нижнеангарскын загаһанай заводой партийна организациин секретарь П. В. Матафонов мэдүүлнэ.

Тус заводой коллектив шэнэ табан жэлые яһала гэмгүй бэлэдхэлтэйгээр угтажа, һайн үрэ дүнгүүдые туйлажа захалба. Заводой хүдэлмэришэд байгша оной нэгэдэхи кварталай даабари 122 процент дүүргэжэ, КПСС-эй Северобайкальскын горкомой дамжуулгын Улаан тугаар шагнагдаа бэлэй. Табан һарын даабариһаа гадуур 360 центнер загаһа барижа дабһалаа, сонгоогоо. Түрүүшын хахад жэлэй даабари мүн лэ болзорһоонь урид дүүргэжэ, дамжуулгынгаа Улаан тугые алдангүй абажа ябаха гэһэн зорилготойгоор ажаллана. Үдэр, һүнишье хамаагүй далай дээрэ гаража, загаһа барина. Нижнеангарскын загаһашад үгэдөө хүрэхэ дүүрэн арга шадалтай.

К. ЖАМЬЯНОВ.

…ЭРЭЛГЭДЭ ТУҺАЛАНА

…ДЭМТЭ академик В. А. Вернадский био… биологи, геологи, хими гурбанай «бэшэр» …эрдэм ухаа байгуулһан юм. Биогеохимиин …үд хүдөө ажахыда, медицинэдэ болон гео…эгдэдэг.

… СССР-эй АН-ай СО-гой Буряадай филиа…ческа институдай хүдэлмэрилэгшэ, геологиин …ор А. Л. Ковалевский алта, висмут, вольф…лон бор бэдэрэлгэдэ ургамалнуудые хэрэг…га зохёогоо юм. Ушар юун бэ гэхэдэ, газар … ашагта малтамал дээрэхи хүрьһэ шоройдо …ал тэрэ малтамалай зүйлнүүдые бэедээ зарим …эг байба. Тиимэһээ эдэ ургамалнуудай хи…дэлыень шэнжэлжэ, тэдээн соохи микро…е элирүүлхэдээ, тэрэ багтань ямар ашагта …жа болохоб гэжэ тухайлхаар юм.

…алевскиин тодоруулһанай ёһоор, ургамалай … бүри руда соо байгаашье … набша намаа болон гэшүүһэн соонь тиимэ …даггүй. Юуб гэхэдэ, ургамалнууд тиимэ …дэнь» ехэ болохогүйн тулада тусхай «хэм…шададаг» байна. Ашагта малтамалнуудай зүйлнүүд бүхы бэшэ, харин зарим янзын ургамалай тусхай хубинуудтань лэ суглардаг байба. Жэшээнь, молибден нарһанай шэлбүүһэндэ, гэшүүһэндэ гү, али холтоһондонь бэшэ, харин хатаһан борбоостой соонь байдаг. Харин олонхи бусад рудагай зүйлнүүд модоной холтоһон соо гулидадаг. А. Л. Ковалевский «Рудагай хэбтэшэнүүдые биогеохимическэ аргаар бэдэрэлгэ» гэжэ 1983 ондо гараһан ном соогоо шэнэ арга тухай дэлгэрэнгыгээр бэшээ. Тэрэ хамта дээрээ 238 научна хүдэлмэри бэшэһэн, тэдэнэй 200 гарыень Буряад орондо хорин хоёр жэлдэ хүдэлхэдөө бэшээ. А. Л. Ковалевскиин арга хэрэглэн, геолог П. П. Радченко гэгшэ ашагта малтамалай хоёр хэбтэшэ олоо юм.

А. Л. Ковалевскиин хүдэлдэг Буряадай филиалай Геологическа институт эрдэм шэнжэлгын хүдэлмэридэ эрдэмэй түйлалтануудые бодото байдалда нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ, эрдэмэй доктор болон кандидатнуудые бэлдэхэлгэдэ XI табан жэлдэ амжалта түйлажа, социалис мүрысөөндэ илаһанайнгаа түлөө СССР-эй Наукануудай академиин болон Гэгээрэлэй болон научна эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай Улаан тугаар шагнагдаа.

Л. ШАГДАРОВ,
хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй доктор.

…рдэмтэдэй лабораторидо

…РЭ БУСЫН ФЕРМЭ

…дэлхэйн анхан …ашад яажа бай…итадые һурга…оһон байгаа …рдэдэггүй. Энэ …омжолходо, хэ… гарана. Жэ… дээрэ мэдээжэ … янзын һүн тэ…аа оройдоол … амитад бол… бэшэниинь хэ…гээшэ гү, али …һургажа ядаад …?

… жэлнүүдэй тур…итад танигда…оторoo хубил… хүнһөө айхаа «абарияа» үг …улдаг. Тэдэнэр …н сагта нэгэ …дэг байһанаа, … сагта үдэдэг, …иншье түрэдэг … юм. Иимэ ху…жа болоо гээ…хэнь эрдэмтэд…ажахын хүдэлмэ… угаа шухала. …дэг болоо һаа, … биологическа …бтажа болохо

…эд ехээр мар… зэрлиг амита…агаад, гарай …туршаһан бай… «Аскания-Нова» …о областьдохи … зэрлиг буха … (антилопо) бо… Казахай ССР-эй …иин институдай …итомнигто гор…зан), США-да—…ска) бухые, Нор…удые, Япондо—…фрикада—орон…туршаһан бай…даһан амитад … хаалтада бэйн … һайн тэжээл… аюулгүй бай… ашаар зэр… орходоо түл … болоһон бай…

…аха гээшэ гэрэй …нтой адли бэшэ …нь, арсаланай …эсэгынгээ хэды…шээ харуулаа…эһэдөө сахариг … гарадаг боло…шье эхэһээ тү…дэ мэдэгдэнги

…эй амитад бол… тэдэнэй шэнжэ … багаханаар ху…ар, уг дамжуу… хэрэгтэй. Энээ… жэшээ дээрэ …но.

… «танюуһатай» …н юумэ залги…ангууд һураггүй …идэг. Жэшээнь, …55 янзын урга…одо хүнэйшье … гүбидэг. Тэ…дуратай «хоо…ургааһанай гүл… гэшүүһэхэнүүд … архагар томо …эрэгтэй ондоо…үйлнүүдтэй.

…ар бүхэ гутал … арһа (замша) …. Тэдэнэй мя…хидэл адли бал…хэнэй һэлгэсэл… Тиин хандагайн …ойдоол 0,8—1,7 …, харин эбэртэ … процент хүрэ…даг юм. Ханда…химическэ бүри…ай һайн. Үхэ… жэшээлбэл, тэ…—5 процентээр …а дахин ехэ A болон B_2 витаминууд, наймаарба дахин ехэ витамин B_1 бии, мүн микроэлементнүүд һураггүй ехэ юм.

Энгин хандагайн һүн тухай тусгаар тогтожо хэлэхэ хэрэгтэй. Энэмнай гайхалтай хоол шуу! Сүсэгы шэнги үдхэн, ойн һайхан хангал бэедээ шэнгээһэн мэтэ амтатай тэрэ һүн аргалдаг шэнжэтэй юм. Хотын шархатай хүн гурбан-дүрбэн недели тэрээгээр аргалуулхадаа эдэгэшэдэг. Энэшье ойлгосотой. Юуб гэхэдэ, энгин хандагайн һүн соо 12,3 процент тоһон, 8,75—белок, 4—4,5—саахар, хэдэн аминокислотанууд, нэгэ бүлэг витаминууд болон микроэлементнүүд бии юм. Тэрэ хэдэн сүүдхэ гашалдаггүй, харин холодильник соо нилээд удаан байдаг.

Үшөө юу нэмэжэ хэлэлтэйб гэхэдэ, хандагайнууд ехэ номгон абаритай, түргөөр томо болодог, хүсэ тамир ехэтэй, гүнзэгы саһан, намаг, ойн унэнги модод соогуур ябажа шададаг. Тобшоор хэлэхэдэ, Яхадта, мүнөөнэй Красноярска хизаарта, Эрхүүгэй область болон Хадата-Алтайда хэдэн зуун жэлэй урда тэдэниие һургаха гэжэ һэдэдэг байһаниинь ямаршье гайхалангүй. Манайшье зуун жэлдэ Москвагай зоопаркда, Оренбургын областьдо, баруун Сибирьтэ, Яхадта мүн лэ тиимэ һэдэлгэнүүд хэгдэһэн байна. Мүнөө хэдэн институдууд, туршалгын станцинууд болон лабораторинууд энэ хүдэлмэри нэгэ түсэбөөр ябуулна. Костромской областиин хүдөө ажахын туршалгын станциин мэргэжэлтэд тус асуудал шиидхэлгэдэ илангаяа ехэ амжалта түйлаа. Эндэ юрэ бусын — хандагайн — фермэ хорёод жэлэй урда байгуулагдаһэн юм. Эдэ амитадые харууһалха, хооллуулха, тэдэниие үсхэбэрилхэ асуудалнууд шэнжэлэгдээ, хандагайн һүрэгые бүридүүлхэ, хүтэлбэрилхэ онол арга зохёогдоо, тэдэнэй шуһан эбэрые хадагалха, болбосоруулха арга олдоо.

Олон туршалга, алдуу эндүүнүүдэй гаргагдаһанай һүүлээр хандагайнуудые түлжүүлхэ зүб онол арганууд олдоо. Үйлэдбэриин элдэб шэглэлтэй — һүнэй болон шахан таргалуулгын, шуһан эбэртэ бухануудай болон хүдэлмэриин хандагайнуудай һүрэгүүдые байгуулха арга олдоо.

Һүнэй һүрэг бии болгохо гээшын гол байһаниинь ойлгосотой. Эндэ эгээл олон бэрхэшээл тохёолдоо. Жэшээнь, хандагайн тугал эхэһээ гараһаар хүнһөө айдаггүй аад, байн байн тэрэ хүнэй дүтэлхэдэ, бэеэ нюугаад хэбтэшэдэг, тэрьедэдэг, юумэ эдижэ үгэдэггүй, үгышье һаа, нэгэл хүнэй гарһаа эдеэ хоол абадаг байна. Гэбэшье эдэ бүхы бэрхэшээлнүүд дабагдаа. Тэдэниие тусхай аппарадаар-вакуумна насосоор һаадаг. Тэдэнэр зэрлиг хандагайнуудта орходоо хоёр-гурба дахин ехэ—400—500 килограмм һү үгэдэг болоно. Эдэнэр модоной мүшэрнүүдые түхэреэн жэлдэ эдидэг, тиин үхэр, ямаа, хони адуулха аргагүй газарта үсхэбэрилэгдэдэг гэрэй шэнэ амитан иигэжэ бии боложо байна гээшэ. Тиибэшье тэдэнэр үшөөл тон гэрэй болоогүйл байна.

В. И. МУХОРТОВ,
хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат.

«Наука в СССР» гэжэ журналһаа абтаба.

…Н ҺАЙНААР...ДҮРЭНЭ

…нүүрһые соргоор дамжуулха арга бүри хорёод … дэлхэй дээрэ эгээ түрүүшынхеэ эндэ ухаалаг… Тиимэ нэгэ соргоор нүүрһэн Беловско ГРЭС…эг. Тэрэ сорго соогуур нүүрһые уһан түлхин …иимэһээ энергетигүүд абтаһан нүүрһөө хэрэг…да тэрэнээ уһанһаань һалгаажа хатаагаад, …р татаха баатай болодог. Энээндэ тусгаар … зон хүдэлнэ.

… Беловско ГРЭС-тэ тиимэ нүүрһые уһатайнь …ха түхеэрэлгэ тодхогдожо, эхин шатын тур….

… нүүрһэн шахтынгаа дэргэдэ, дамжуулдаг …эхиндэ уһантай холигдожо, соргоор Новоси…р ошоод, тэндэхи нэгэ ТЭЦ-үүдэй котелнууд…агдаха ёһотой. Тэрэ шэнэ ТЭЦ-тэ урданайхи…нүүрһэн бэшэ, харин нүүрһэ ба уһанай холисо …эюулэгдэхэ. Тиигээд Беловско ГРЭС-тэ ухаа…еэрэлгэ дотор иимэ нүүрһэнниинь унтаршангүй, …осоһоор лэ байха юм. Иимэл шэнэ арга ухаа…

…һэ ба уһанай холисо хэдэн зуун километр …мэтээр дамжуулагдан, топко соо гүйсэд ша…рин тиимэ түлишынь үнэ сэнгынь миин нүүр…ээшэ бэшэ юм.

В. КЛАДЧИХИН,
ТАСС-ай корр.

ЭРДЭМ, ТЕХНИКЫН ЭДИ ШЭДИ

1986 ОН ИЮНЬ

«АЛТАН ТОБШЫН» НЮУСАНУУД

Һаяхан Москвада «Алтан тобшын» хэлэн» гэһэн номые монголшо эрдэмтэ М. Н. Орловская хэблүүлэн гаргаба. Энэ хадаа хуушан монгол хэлэн дээрэ Лубсан Данзан гэжэ хүнэй XVII зуун жэлдэ Монголдо бүтээһэн зохёол юм.

Юрэ хуушан монгол бэшэг XII зуунай һүүл — XIII зуун жэлэй эхин багаар уйгаржан бэшэгэй үндэһөөр бии болоһон гэжэ тоологдодог. Тиигээд ямар монгол угсаатанай ямар ушараар энэ бэшэг байгуулһаниинь мэдэгдээгүй. Киданьгууд (хара-хитад) гэдэг монгол угсаатан Дунда Азида болон Зүүн Туркестанда (мүнөөнэй Монголһоо баруулжаа оршодог нютагууд) дэлгэрһэн уйгаржан бэшэгые X зуун жэлэй үеэр монгол хэлэндэ тааруулаа гэһэн тухайламжа һүүлэй үедэ эрдэмтэд дэбжүүлээ. Гэбэшье энэ хэлээр бэшэгдэһэн зүйлнүүд үсөөн ба хомор тула энэ тухайламжа гүйсэд баталагдан баримталагдаа үгы юм.

«Алтан тобшын» бэшэгдэһэн XVII зуун жэл хадаа хуушан монгол хэлэнэй эгээл ехээр хүгжэжэ эхилһэн үе болоно. Энэ түүхэ хадаа бүри эртүүр, 1240 ондо бэшэгдэһэн «Монголой нюуса тобшо» гэжэ зохёолдо үндэһэлжэ зохёогдоһон байна.

Совет монголшо эрдэмтэн Н. П. Шастина «Алтан тобшые» ород хэлэн дээрэ оршуулжа, 1973 ондо Москвада хэблүүлээ.

Энэ зохёол дотор Монголой түүхэ эртэ урда сагһаа эхилэн харуулагдана. «Алтан тобшын» хэлэниинь мүнөөнэй монгол хэлэнһээ нилээд ехэ илгаатай гэжэ М. Н. Орловскаягай шэнжэлгэ харуулна. Тэрээн дотор хуушарһан үгэнүүд олон, грамматикань олон талаар онсо өөрсэ шэнжэтэй.

«Алтан тобшо» гол түлэб XIX зуун жэлдэ бии болоһон бүряад угай бэшэгүүд болон түүхэнүүдые зохёолгодо нүлөө үзүүлһэн юм.

Манай корр.

НОВОСИБИРСК. Хамтаараа хэрэглэлгын сетевой түхэлэй тоолон тодорхойлолгын түб СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделенидэ ашаглалгада оруулагдаба. Тиигэжэ Новосибирскын бүхы институдууд, мүн Красноярскын ба Омскын научна эмхи зургаанууд СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Тоолон тодорхойлолгын түбэй хүсэтэ ЭВМ-үүдтэ холоһоо хандажа шадаха аргатай болоо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: базова тоолон тодорхойлолгын комплексын оператор Елена Соловьева түхеэрэлгын хүдэлмэриие хинан шалгажа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ШЭНЭДХЭН ХУБИЛГАГДАНА

МАШИНА БҮТЭЭЛГЫЕ урид түргэноор хүгжөөхэ гээшэ 1986—1990 онуудта КПСС-эй XXVII съездын хараалһан гол шухала экономическа зорилгонуудай нэгэн юм. Байгша табан жэлдэ тус һалбари бүхы промышленностьда орходоо хоёр дахин шахуу түргэноор хүгжөөгдэхэ. СССР-эй машина бүтээлгын комплекс дотор Белоруссиин заводууд болон нэгэдэлнүүд шухала һуури эзэлдэг. Шэнэ эрхэ байдалда тэдэнэй ямараар хүдэлжэ байһан тухай АПН-эй корреспондент республикын Гүрэнэй түсэблэлгын комитедэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Б. А. МАКЕЙЧЕНКО гэгшэтэй хөөрэлдэбэ.

Борис Андреевичтэй хөөрэлдэхынгөө урда би Белоруссиин машина бүтээлгын хэдэн предприятида ошожо хараһан байнаб. Тэдэ ондо ондоо городуудта байдаг, адли бэшэ продукци гаргадаг. Гэбэшье тэдэниие бүгэдыень нэгэл ээзн зонхилжо, хуушарһан түхеэрэлгые цехүүдһээ эрид шиидэнгеэр гаргажа, бүри үсэгэлдэр хада хэлбэришэгүй гэжэ һанагдадаг байһан технологическа аргануудые зайсуулжа байһан шэнги байгаа бэлэй.

27-һоо 180 тонно хүрэтэр ашаа тээдэг асари томо карьерна самосвалнуудые бүтээн гаргадаг Белоруссиин автомобильна завод. Хуушан түхеэрэлгын орондо табигдаһан тоото программна жолоодолготой станогуудай айхабтар ехэ шэнэ цех эндэ намда омогорхон харуулаа.

Минскын мотоор бүтээдэг завод. Дэлхэйн 70 орондо эльгээгдэдэг дизельнүүдые тон шухаг автоматизированна конвейер һаяхан сүм хабсаргадаг болобо. Табан жэлэй туршада цехүүдтэхи бүхы түхеэрэлгэ һэльбэгдэхэ юм гэжэ заводой директор хэлэбэ.

Минскын тракторна завод. Дэлхэйн дэлгүүртэ һайн мэдээжэ «Беларусь» тракторнууд улам саашадаа һайжаруулагдана. Тэдэнэй узел болон детальнуудые яажа шэнэлхэ проект автомат аргаар бэелүүлэгдэнэ. ЭВМ конструкторнуудай ажалые үрэ ехэтэй, һонин болгоо. Энээнтэй хамта үйлэдбэриин участогуудта техникэ һэльбэгдэн шэнэлэгдэнэ.

— Иимэ хубилалтанууд манда олон,— гэжэ Макейченко үргэлжэлүүлэн хэлэнэ.— Машина бүтээлгые шэнэдхэн хубилгаха, шэнэ техническэ хэмжээндэ гаргаха гээшэ ойрын жэлнүүдтэ дүүргэгдэхэ стратегическэ зорилго мүн. Гол шэглэл иимэ гэбэл: өөрынгөө үйлэдбэри шэнэдхэн һэльбэжэ, машина бүтээлгын заводууд шэнэ үеын техникэ бүтээн гаргадаг болоно. Харин энэнь экономикын бусад һалбаринуудтахи эрдэм-техникын болон социальна зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгые түргэдхэхэ арга олгоно.

Энэ һанамжаяа Макейченко тоонуудаар баталан харуулна. Белоруссида машина бүтээлгын продукци бүтээн гаргалга 1990 он болотор нэгэ хахад дахин ехэ болохо. Энэнь бусад һалбаринуудайхиһаа ехэ гээшэ. Шэнэ автопоезднууд, тракторнууд болон хүдөө ажахын бусад техникэ, компьютернууд болон приборнууд, ажаһуудалай электронико улам олоор бүтээгдэдэг болохо. Илангаяа станок бүтээлгэ ехээр шэнэлэгдэхэ. Энэмнай машина бүтээлгын техническэ хэмжээндэ гол шухала хубилалтануудые хангадаг һалбари бшуу. Станок бүтээдэг Белоруссиин хори гаран завод миин лэ продукци гаргалгаяа ехэдхэхэ бэшэ, харин тэрэнь шанараараа ондоо болохо юм. Жэшээнь, тоото программна жолоодолготой тон шэнэ станогуудые бүтээлгэ дүрбэ дахин, мүн болбосоруулдаг түбүүдые үйлэдбэрилгэ долоо дахин үргэдхэгдэхэ. Эдэ түбүүдэй үндэһоор хубилгагдажа байдаг үйлэдбэриин системэнүүд байгуулагдажа, тэдэ ажалай бүтээсые олон дахин дээшэлүүлхэ юм. Мүн рободууд болон робототехническэ системэнүүдые бүтээн гаргалга ехэдхэгдэхэ.

Эдэ бүхы зорилгонууд бодото дээрээ дүүргэгдэхээр гээшэ гү? Тэдэниие ямар аргаар түйлаха хүсэлэнтэй гээшэб? Мүнөө манай орон дотор мүнгэ удаан болзороор һомолон хубаарилха политика эрид хубилгагдажа байна гээд Макейченко һануулна. Шэнэ барилга хэхэ ябадал хизаарлагдажа, мүнөө хүдэлжэ байгаа үйлэдбэринүүдые техническэ талаарнь шэнээр зэбсэглэхэ, һэльбэн хубилгаха хэрэгтэ гол анхарал хандуулагдана. Үйлэдбэриие шэнэлхэ хэрэгтэ зорюулагдаха мүнгэ зөөриие 1990 он болотор 50 процент хүрэтэр дээшэлүүлхээр хараалагдана. Энэ мүнгэнэй дүрбэнэй гурбан хубиинь түхеэрэлгэдэ гаргашалагдаха байһаниинь ехэ удха шанартай. Эрдэм наукатай холбоогоо бэхижүүлхэ, шэнэ ухаалалгануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ болзорые хороохо гээшэ тон шухала шэглэл мүн.

— Мүнөө наукын болон научна хангалгын һалбарида республикадамнай 100 мянга гаран хүн хүдэлмэрилнэ,— гэжэ Макейченко хэлэбэ.— Энэмнай айхабтар ехэ хүсэн гээшэ. Гансал Белоруссиин Наукануудай академи 300 гаран ехэ ухаалалгануудые арадай ажахыда жэл бүри дамжуулна. Түмэр хабтайлгаха, хэбтэ оруулха элдэб аргануд, халуун гидродинамическа шахалга, халуунай ашаар тон түргэнөөр болбосоруулга болон ашаг үрэ ехэтэй бусад олон технологи тэдэнэй дунда бии юм. Тиигэбэшье эрдэм ухаанай оруулалтые бүри ехэдхэхэ арга боломжо бии гэжэ бидэнэр тоолонобди. Эгээл энэ зорилго дүүргэхын тулада «Интенсификаци» гэһэн комплексно программа Белоруссида зохёон табигданхай. Энэнь промышленна предприятинуудай, научна эмхинүүд болон нютагай засагуудай бодото ажал ябуулгые таарулдуулна. Тэрэн дотор машина бүтээлгэдэ тон ехэ анхарал хандуулагдана. Жэшээнь, автомат аргаар проектнүүдые бүтээлгын болон технологическа процессуудые автомат аргаар хүтэлбэрилгын 600 гаран системэ, үйлэдбэриин хубилгагдажа байдаг 120 гаран системэ нэбтэрүүлхээр хараалагданхай.

Вячеслав ХОДОСОВСКИЙ.
(АПН).

СУХУМИ. Вашингтон штадай университедэй нютагай приматологическа түбэй американ бүлэг эрдэмтэд-медигүүд совет ханинартаяа хамта СССР-эй Медицинын эрдэмэй академиин Туршалгын патологиин ба терапиин институтда зүрхэ-һудалай үбшэнгүүдые шэнжэлхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэһэн байна. Шуһанай хөөрэлгын үбшэнгые элирүүлжэ, эмшэлхэ арга олгоһон үндэһэ баримтануудые абаха гээшэ энэ хүдэлмэриин гол зорилго болоо. Түрүүшын туршалганууд тэдэнэй хүдэлмэриин зүбөөр ябуулагдажа байһые элирхэйлэн харуулба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: институдай хүдэлмэрилэгшэд Евгений Голанов болон Тансия Урманчеева американ эрдэмтэ Клиффорд Эстлитэй хамта зүрхэ-һудалай ажал ябуулга тухай баримта мэдээнүүдые шэнжэлжэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ХЭДЫ ХЭЛЭН БИИБ?

Борис Павлович Соколов гэжэ хүн 78 наһатай аад, мүнөө грузин хэлэ шудална. Тэрээгээр яахатнайб гэхэдэ, хэлэ шудалха гээшэ миниин шунал юм гэжэ харюусадаг.

Б. П. Соколов немец, англи, француз, итальян, испан хэлэнүүд дээрэ хөөрэлдэдэг юм. Мүн голланди, швед, норвег, польско, болгар, чешскэ хэлэн дээрэ уншадаг, оршуулдаг.

— Шэнэ хэлэ шудалхадаа, би үдэр бүри нэгэ-хоёр час грамматика бэеэ даагаад үзэдэгби, текстнүүдые уншадагби, пластинка шагнадагби. Долоон хоног соо хоёр дахин багшатай хэшээлээ үнгэргэдэгбди,— гэжэ Б. Соколов хөөрэнэ. — Үгэнүүдээ списогоор бэшэ, харин оршуулжа байһан текстһээ абажа сээжэлдэнэб. Һара соо 20—30 үгэ сээжэлдэгдэдэг.

Дэлхэй дээрэ 2800 шахуу хэлэн болон 3.000 нютаг хэлэнүүд бии юм. Хэрбээ англи, француз, немец, испан болон араб хэлэнүүдые шудалаа һаа, жаран орондо оршуулагшагүйгөөр ябажа, тэдэнэй хэблэн гаргадаг литературын 80 процентыень уншажа болохо юм.

Б. ПИПИЯ.

Ленинград.

ТЕЛЕФОНОЙ ОНСО ҮҮРГЭ

Шэнэ, квазиэлектронно түхэлэй гурбан АТС Киевтэ ашаглалгада оруулагдаба. Станци бүхэниинь арбан мянган номертой. Юрын станцинуудта орходоо, энэ шэнэ станциин түхеэрэлгэ хоёр дахин бага талмай эзэлдэг, мүн тэндэ хүдэлдэг хүнүүдэй тоо дүрбэ дахин хороогдоо.

Шэнэ станцинуудые ашаглалгада оруулга Киевтэ телефоной бии болоһоор зуун жэлэй ойтой тудалдаба. Микропроцессорна түхеэрэлгэнүүдээр хангагдаһан шэнэ станцинууд хүнүүдтэ нэмэлтэ туһаламжа үзүүлхэ аргатай. Жэшээнь, тус тус аппарат бүхэнһөө нэгэн зэргэ долоон номертой холбоолдохо арга боломжо бии. Тиимэһээ ажалай зарим зүблөөнүүдые сэхэ телефоноор үнгэргэхэдэ болохо юм. Үгышье һаа, тусхай кодоор хонходожо, тиимэ номерой телефонтой хүниие тэды сагта һэрюулээрэйгты гэжэ автоматикада «захижа» болохо. Мүн танай командаар АТС танда хэрэгтэй хүнэй номер хадуужа абаад, тэрэнэй сүлөө болоходонь гү, али хэлэһэн сагтатнай тэрэ хүнтэйтнай холбожо шадаха байна.

Мүнөө энэ мэтын гуша гаран туһаламжа хүнүүдтэ үзүүлэгдэнэ. Тэрэ энэнь хизаар бэшэ. Киевэй хэлхеэ холбоошод ЭВМ-үүдээр хүтэлбэрилэгдэхэ АТС-үүдые бүри энэ табан жэлдэ ашаглажа эхилхэ юм.

(ТАСС-ай корр.)

«ЕНИСЕЙ-1200» ШАЛГАЛТА ГАРАНА

Таряа хуряадаг түрүүшын комбайн Сибирьтэ 40 гаран жэлэй урда тээ бүтээгдэһэн юм. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай жэлнүүдтэ Красноярскда Енисейн эрьедэ баригдаһан багахан завод тэрэ сагһаа хойшо машина бүтээдэг томо нэгэдэл болоо юм. Дүшэн жэлэй туршада сибириинхилэй олоһон дүй дүршэлынь мүнөө «Енисей-1200» гэһэн шэнэ комбайнда бэелэн хэрэглэгдэнэ.

Энэ нэгэдэлэй ахамад конструктораар техническэ эрдэмэй кандидат Виталий Гаврилов ажаллана. Тэрэ 30 шахуу жэлэй урда тээ комбайн бүтээжэ эхилһэн хүн.

— Бидэ энэ комбайнаа манай ороной элдэб уларилтай нютагуудта — Сибирьтэ, Казахстанда, Хара хүрьһэтэ бэшэ нютагуудта туршаабди, — гэжэ Виталий Гаврилов хөөрэнэ.— Мүн машинамнай Болгари, Венгри, Куба, Мексикэ, Коста-Рикэ, Испани, Инди болон бусад оронуудай полинуудта шанга шалгалта гараа. Хэдэн узелнуудай хүдэлмэри тушаа мэргэжэлтэд ажаглалтануудые хээ. Тиин обёорһон дутуу дундануудыень усадхажа дүүргэжэ байнабди.

— «Енисей» дээрэ ён хоёр хуряалга үнгэргөөб,— гэжэ Сибириин мэдээжэ механизатор Социалис Ажалай Герой Семен Циглимов хэлэбэ.— Үгсэлгэ, уруудалгатай, хадалиг доболиг, шабарлиг газарта ехэ тааража машина юм. Нэгэдэхеэр, энэ комбайнай урданай модельнүүдтэ орходоо энээнэймнай двигателиин хүсэниинь 20 процент шахуу дээшэлүүлэгдэнхэй. Мүнөө тэрэ 140 мориной хүсэтэй болонхой. Хоёрдохёор, мөөрнүүдтэнь бүри түгэс протекторэй хэрэглэгдэһэнэй ашаар тус комбайн ямаршье газараар ябаха аргатай, тогтуури һайнтай болонхой. Үшөө тиихэдэ хойто бэшэ, харин урда мостнь рулевой болгогдонхой юм. Зүгөөр эгээл шухала хубилалтань гэхэдэ, таряанай суглардаг бункерынь эли бодо ехэ болгогдоо, харин таряа сохидог оньһониинь секундын туршада найман килограмм шахуу орооһо сохижорхино бшуу. Кабина соонь тааруу зохид, ууҗам. Хайшаашье һайнаар харагдадаг, кондиционер бии.

«Енисей-1200» хадаа базова модель болоно. Тэрэнэй үндэһөөр 6 янзын комбайн байгуулагданхай. Тэдэ эрид ташалангуудта, жэшээнь, Хара бэшэ хүрьһэтэ нютагуудай үлүү ехэ шиигтэй газарта, хойто нютагуудта, барайгарай талмайнуудта хүдэлнэ.

— Эгээл һүүлдэ хэһэн модельнай ехээр һайшаагдаа,— гэжэ ахамад конструктор хэлэнэ. Тэрэ ямаршье муу поли дээгүүр огто шабардангүй, ядамаргүй ябадаг. Харин орооһо сохидог хоёр барабанай ашаар тэрэнэй бүтээсэнь нилээд дээшэлээ.

Таряа хуряадаг шэнэ үеын техникэ бүтээн гаргажа эхилхын тулада сибирягууд конвейернүүдээ тогтоонгүйгөөр заводоо үндэһөөрнь шэнэлэн һэльбэһэн байна. Цехүүдтэ тоото программна жолоодолготой хэдэн арбаад станогууд тодхогдоо, 50 шахуу автоматическа болон поточно лининүүд нэбтэрүүлэгдээ, болбосоруулгын түбүүд улам эдэбхитэйгээр хэрэглэгдэнэ, рободууд болон манипуляторнуудай тоо саг үргэлжэ олошорно. Байгша табан жэлэй эсэс багаар тус комбайнай 75 процент хубинь автоматикын туһаар бүтээгдэдэг болохо юм. Энээнэй ашаар Сибириин экономикын бусад һалбаринуудта хүдэлхын тулада хоёр мянга гаран хүдэлмэришэд сүлөөлэгдэхэ.

Борис ИВАНОВ,
АПН-эй корреспондент.

Хурдадхалгын эшэ үндэһэн

КОМПЬЮТЕРНУУД, АГРОПРОМ

МАНАЙ ОРОНОЙ гурбан районой — Москвагай областиин Истринскэ, Ставрополиин болон Краснодарай хизаартахи Шпаковка, Тимашевска районуудта эрдэмтэд болон практигууд һонин туршалга хэжэ байгаа юм. Мүнөө үеын ЭВМ-үүдые хэрэглэн, агропромышленна үйлэдбэриие автомат аргаар хүтэлбэрилхэ талаар үргэн хэмжээнэй туршалга тэндэ бэелүүлэгдэнэ.

— Хүн түрэлтэнэй ямаршье ажал ябуулгада ЭВМ-үүдые нэбтэрүүлгэ айхабтар ашаг үрэтэй хэрэг гэжэ мүнөө бүгэдэндэ элитэ болонхой,— гэжэ ВАСХНИЛ-ай Кибернетикын эрдэм-шэнжэлгын болон проектно-технологическа бүхэсоюзна институдай директор Ф. Ерешко хэлэнэ. — Гэбэшье энэ талаар хүдөө ажахын промышленностьһаа һүүлэй үе хүрэтэр эли бодо гээгдэжэ ябаһан юм. Тэрэ гээгдэлые усадхаха гээшэ тон ойрын сагта бэелүүлхэ зорилго мүн. СССР-эй АН-ай тоолон тодорхойлолгын түбэй, мүн манай институдай, ВАСХНИЛ-ай эрдэмтэд, Ставрополиин, Краснодарай, бусад хотонуудай мэргэжэлтэд РАПО-гой хэмжээгээр үйлэдбэриин болон хүтэлбэриин бүхы хүдэлмэридэ компьютернуудые гүйсэд нэбтэрүүлхэ үүсхэл гаргаһан байна. Тус туршалгада 80 гаран колхоз, совхозууд хабаадалсаха юм.

Түрүүшын шатада дүүргэгдэхэ зорилго юун бэ гэхэдэ, «Район—ажахы» гэһэн хэмжээндэ жэшээтэ АСУ-нуудые эдэ ажахынуудта 1990 он хүрэтэр байгуулха, мүн социализмын ахэ дүү бусад оронуудай эрдэмтэдтэй хамтаараа бүтээһэн манипуляторнууд, рободууд болон технологическа лининүүдые тон нарингаар шалган туршажа үзэхэ хэрэгтэй. Дунда зэргээр район бүхэн хубиин хоёр зуун компьютернуудаар зэбсэгжэжэ, эдэнь фермэ, бригадаһаа эхилээд, РАПО-гой штаб хүрэтэр байха юм. Мүн эндэ математическа модельнүүд бии болжо, тэдэ үйлэдбэриин ямараар бэелүүлэгдэхые, тэрэниие һайжаруулха зам уридшалан хараалжа үзэхэ байна.

Бидэнэр кадрнууд тухай асуудалда онсо анхарал хандуулнабди. Автоматизациин иимэ үндэр хэмжээндэ хүргэгдэһэн ажахынуудта хүдэлхэнь һониншье, бэлэн бэшэшье байха юм. Тиимэһээ мүнөө бидэнэр туршалгын нүүдэл компьютерна классуудые эмхидхэжэ байнабди. Тэдэмнай туршалгада хабаадажа байгаа районой хүдөөгэй һургуулинуудаар сентябриин 1-һээ ябажа эхилхэ. Тиимэ автобус бүхэн тоолон тодорхойлолгын һуралсалай техникээр, тэрэшэлэн колхозой гү, али совхозой ажалтай ахалагша классай һурагшадые танилсуулха программануудаар хангагдаха юм. Түрэлхидэйнгээ үдэр бүри эрхилдэг ажал хэрэгүүдтэ ехэ һонирхол түрүүлмээр һуралсал эмхидхэхые оролдонобди.

Туршалгын үедэ олдоһон дүй дүршэлые ороной агропромышленна комплексын бусад районуудта хожом хойшодоо нэбтэрүүлхээр хараалагдана. Эрдэмтэд болон практигууд хүдөө ажахые автомат аргаар жолоодохо модельнүүд болон программануудые зохёохо ёһотой.

В. ОВЧАРОВ,
ТАСС-ай корр.

Уужам даа Эхэ hайхан оромнай...

БЭЛИГТЭНЭЭР СУУРХАhАН ХИЗААРТА

(Эхинийнь июниин 17-ной номерто).

4. НЭГЭ ЗУРАГАЙ МУЗЕЙДЭ

Уран зурагай ехэ музейдэ гү, али выставкэдэ ороhон хүнэй урда хэдэн зуугаад бага, ехэ хэмжээнэй бүтээлнүүд дэлгээтэй байдаг гэшэ. Час тухай саг соо экскурсовод хэдэн арбаад зурагай хажууда тогтожо, тэдэниие бэшэhэн, зохёоhон бэлигтэ ехэ мастернууд, жэшээлхэдэ, И. Левитан, К. Брюллов, И. Репин, А. Дейнека болон бусадай ажабайдал, зохёохы ажал ябуулга тухай хөөрэжэ, харуулжа ябаха. Экскурсиин hүүлээр хараhан зурагууд тухай, тэдэнэй удха тухай, юу хэлэн ойлгоhон шэнги аад, гэл болгон гүнзэгыгөөр дурсамжа ябамаар тобойлмо образ али олон hонин зүйлнүүдээр хүсэд хэдүүгдэнгүй үлэшэдэг. Тиимэhээ хэрэгшэ «бэрхэ экскурсоводые дахажа, сэдьхэл бодолоо табин хаража, шагнажа ябаhан хүнэй hанаа үнгэ галаараа hүниин зайда ябаhан, толорhон поезд мэтэ дурсалга үлэхэ жэшээтэй».

Бүхы дэлхэйдэ мэдээжэ болоhон уран зурагуудай сугларуулбаригай газарта тэдэниие улад зондоо ямар арга дэлгэжэ, удаан мартагдашагүйгөөр танилсуулхаб гэhэн асуудалые олон тэдэн хүтэлбэрилэгшэд эгнээгээр шиидхэжэ байна. Тиигэжэ дурбэн жэлэй саана Пензэ хотодо юрэ бусын музей — ори гансахан зурагай музей нээгдэhэн юм байна. Үнгэрhэн зуун жэлэй тэнгэр Пензэ хотын түб соо байрагдаhан байрын гэртэ залабари хээд, дурсагдагша музей нээhэн байна. Тэрэниие харахa дуратайшуул аргагүй олон hэн тула, ССР Союзай Ехэ театрта ороhон мэтээр, hараар уридшалан, түхэриг сэнтэй билет абадаг. Эндэ табигдаhан уран зурагай искусствын гайхамшагта ори ганса бүтээлые час тухай сеансаар бүлэг зондо ээлжээгээр харуулна.

Бидэшье ээлжээндээ сагаан мрамор гэшхүүрээр гэрэй дороhоо хоёрдохи дабхарта гарахадаа, багахан харалгын залай 35 зөөлэн креслэнүүдые ээлжэ hуубабди. Гэрэл аалихан залиржа, Чайковскиин, Даргомыжскиин, Римский-Корсаковой аятайхан зэдэлhэн хүгжэм доро уран зураашa И. Е. Репин тухай, тэрэнэй бүтээhэн зурагууд тухай hонин хөөрөөн захална. Уран зохёолой-хүгжэмтэ энэ найруулгые искусство шэнжэлэгшэ, уран зохёолшо В. Порудоминский, режиссер Л. Беледницкая гэгшэд бэлдэжэ, мэдээжэ артистнууд М. Ульянов, Р. Плятт, В. Тихонов, А. Попов гэгшэдэй миндаhан дээрэ бэшэгдэhэн уран гүйсэдхэлгэтэ хөөрөөн И. Е. Репинэй зурагуудые харуулhан слайд-фильмүүдые тайлбарилжа, харагшадта hануулна.

Тэрэнэй удаа хүшэгэ нээгдэжэ, агуу ехэ уран зураашын харуулагдаха гэhэн «Вечорницы» гэжэ ганса зураг дэлгэгдэбэ. Худөө нютагай тарялашанай гэртэ нэгэтэ үдэшэлэн болоhон сэнгэлгэ зал соо аалихан эдэлhэн хүхюун аялгатай хүгжэм болоод, артистын уран уншалгата тайлбари доро hонороор, ёhотойн hониноор 20 минута тухай саг соо анхарагдаха юм. Тиигэжэ 1870 оной зун нүхэртөө Украина айлшалhан И. Е. Репинэй хамта тарялашагай гэртэ болоhон үдэшын тэрэ сэнгэлгэ хараhан, хатар, хүгжэмэйнь, хүхюу зугаагайнь эдэлээр шэнжэлhэн мэдэрэлгэ-зурагаар музейдэ харагдана.

— И. Е. Репинэй энэ зураг Третьяковско галерейhээ дүрбэн hарын болзороор асарагдаа юм. Тэрэншье дүүрэжэ байна. Хараха дуратайшуул хэмгүй олон. Үнгэрhэн үе соо энэ зурагые 20 гаран мянган хүн орожо хараа. А. С. Пушкинэй нэрэмжэтэ уран зурагай болон ородой музейнүүдhээ, Эрмитажаа хоорой зурагуудые хэлсээжэ асардаг байнабди. Жэл соо дунда зэргээр 50-аад мянган хүн энэ музейдэ hонирхолоо үргэдхэнэ, искусствын эдэбхи урмашана,— гэжэ музейн инженер Евгений Фролов хөөрөө hэн.

5. ИРАГУУ ДУУНУУД ЗЭДЭЛЭЭ hЭН

Часынуудые бүтээдэг «Заря» гэжэ Пензэ хотын завод манай орон соо эгээн томонуудай нэгэн юм байна. Заводой гол үүдэнэй хажууда уран гоёор шэмэглэгдэhэн стенднүүд олон. (Сэрэжэ дээрэнь абажа хаража болоо hаа, энэ хотын үйлсэ, талмайнуудаар, предприятинуудай газагуур харуулан ойлгуулха агитациин зүйлнүүд шадамараар хэгдээд байхадаа, тэдэ бүгэдые шэмэглэhэн нэмэри удхатай болгоно). Тэдэнэй эгээн ехэ стендhээ дэлхэйн бүмбэрсэг хоёр хубяараа дэлгэгдэн харуулагдана. Пензэ хотоhоо hадаряатан тараhан зурлаанууд дэлхэйн 80-аад ороной түбүүдтэй холбогдонхой. Энэ хадаа Пензын «Заря» часынууд 80-аад гүрэндэ эльгээгдэнэ гэhэн удхатай.

Часынуудые үйлэдбэрилдэг эндэхи томо нэгэдэлэй «Заря» гэжэ (Сердобскын часай завод гэжэ томо предприяти байха) соёлой түбэй ордондо областиин профсоюзуудай хоорой болон хатарай ансамблиин концертдэ уригдаhан байгаабди. Октябрь Гришинэй нэрэмжэтэ тус ансамбль дуушад, хатаршадай бүхэсоюзна болон уласхоорондын конкурснуудай лауреат болоhон габьяатай.

60-аад дуушадhаа бүридэhэн нэгэдэмэл хоор «Сэсэн партидаа—эрхим дуугаа барина бди...» гээд, ехэ залые ирагуугаар доhолгон гүйсэдхэжэ. нэрьемэ альга ташалгаар концерт эхилээ hэн. Ород арадай урданай болоод мүнөө үеын гуниигтайшье, огсом дорюуншье, шогтойшье дуунууд тэрэ үдэшэ удаан зэдэлээ. Илангаяа Сергей Есенинэй үгэнүүд дээрэ хоорой гүйсэдхэhэн дуунууд, агуу ехэ ород арадай бэлиг шадабариин гүн сооhоо соностоhон жэгүүртэ уянгын залиршагүй толон мэтээр мэдэрэгдээ hэн.

6. К. А. САВИЦКИИН НЭРЭМЖЭТЭ...

Пензын уран зурагай галерей анхан 1892 ондо байгуулагдаhан түүхэтэй. Тэрэ үеэр ородой уран зурагай академиин гэшүүн, мэдээжэ уран зураашан К. А. Савицкий бэлиг шадабариингаа дээдэ хэмжээндэ ябахадаа, түрэл Пензэ хотодоо зурагай музей нээхэ гэжэ шиидхэhэн байгаа. Тэдэнэй түрүүшээр уран зураашын шебинарай, нүхэдэйнь бүтээлнүүд болоод, галерейда эхилhэн юм ха.

К. А. Савицкий үшөө залуу ябахадаа, Пензын уран зурагай училищи эмхидхэлсэжэ, олон жэлдэ тэндэ багшалhан байна.

К. А. Савицкиин нэрэмжэтэ уран зурагай галерей хоёр жэлэй саана ёhотойл уужам, урданай байшанда нүүлгэгдэhэн байна. Пензэ хотын түүхын болон архитектурын дурасхаалта олон тоото байшангуудай нэгэн болоhон энэ гэр архитектурын суута академик А. И. фон Гоген гэгшын проектээр 1912 ондо баригдаhан байха юм. 1918—1928 онуудта эндэ ВКП(б)-гэй губком, губерниин гүйсэдхэхэ комитет байрлаhан түүхэтэй.

— Манай ороной болон хилын саадахи уран зурагай искусствын гайхамшагта бүтээлнүүд, мүн совет үеын түлөөлэгшэдэй — хамта дээрээ 6000 шахуу элдэб хэмжээнэй зурагууд эндэ табигданхай. Галерейн талмай урдынхидаа орходоо зургаа дахин үргэдөө юм, — гэжэ экскурсовод мэдээсэнэ.

Пензын хизаарhаа анхан дэгжэжэ, хожомоо орон соогоо мэдээжэ болоhон уран зураашад К. А. Савицкий, И. С. Горюшкин-Сорокопудов болон А. В. Лентулов гэгшэдэй ажабайдалда, зохёохы ажал ябуулгада галерейн гурбан ондоо зал сүм зорюулагданхай. Эндэ, жэшээлхэдэ, анханай уран зурагай училищиин директор К. А. Савицкиин (1844—1905 онууда) кабинедэй байгуулаамжа тэрэ ёhооро табяатай. 1882 — 1943 онуудта ажаhууhан А. В. Лентуловай хэрэглэлнүүд тэндэ. Тиихэдэ 1873—1954 онуудта ажаhууhан П. С. Горюшкин-Сорокопудовой Советскэ Союзэй Маршал Г. К. Жуковай 1942 оной февралиин 23-най hүни фронтhоо бэшэhэн бэшэг, эльгээhэн фотонь мүн лэ hонирхолтой.

Хоёр дабхар, үндэр үhэтэй энэ ехэ байшан соо түбхинэhэн гайхамшагта галерейн уэээхэлэнгүүдые үзэжэ, хаража ябахада, энэ хизаарай урдын ба совет үеын түүхэ элирхэй тодоор үзэгдэдэг hэн. Эдэ бүгэдэ дайшалдаhан хүн бэлигтэн дамжуулан түүрэнэ гэжэ бодохоор, hонин бэшэ.

7. ТЕАТРАЙ МУЗЕЙ

Совет театрай үндэhэ hуури табилсагшадай нэгэн В. Э. Мейерхольд энэ хотын түбтэ оршодог шууяагүйхэн үйлсын нэгэ гэртэ түрэhэн, үдэhэн байна. Мүнөө тэрэ гэрые hайнаар заhаад, театрай музей болгонхой.

Революциин урда тээ В. Э. Мейерхольд императорска театрай ахамад режиссер ябаhан, тиихэ үедөө антична зохёолнуудай удхаар олон зүжэгүүдые табюулhан байна. Удаань тэрэ А. В. Луначарскиин уряалаар уран бэлигээ совет театрай хүгжэлтэдэ сүм зорюулжа эхилhэн байгаа.

Энэ музейдэ бэлигтэ режиссерой ажабайдалда, ажал ябуулгада зорюулагдаhан зүйлнүүд ехэ олон. Жэшээлхэдэ, В. Маяковскиин «Мистерия Буфф», «Клоп», «Баня» гэхэ мэтын зохёолнуудай режиссурада хабаатай тэмдэглэл, зурагууд, ородой классическа репертуарай хуудаhанууд, гар бэшэгүүдынь болоод, А. Блогой, Л. Андреевэй зорюулгабэшэгтэй фото-зурагууд бии. Тиихэдэ Сергей Есенинэй хүбүүн К. С. Есенинэй энэ музейдэ дамжуулан үгэhэн зүйлнүүд hонирхолтойшье, олоншье.

Анхан 1793 ондо И. М. Долгоруков гэгшэ Пензэ хотодо hайн дуранай театр эмхидхэhэн түүхэтэй. Тэрэ саhаа хойшо эндэ театральна гурим заншал ехээр дэлгэрhэн байгаа. М. Ю. Лермонтовой драматургиин эхин эндэhээ үндэhэтэй. Тиихэдэ үшөө гимназист В. Г. Белинский зүжэг наадаа түрүүшынхээ эндэл хаража, удаань театрай түрүүшын мэргэжэлтэ шүүмжэлэгшэ болоhон байдаг.

Ородой оперын суута дуушад П. А. Хохлов, А. И. Мозжухин, хоорой дирижер А. А. Архангельский тухай материал бии. Жэшээлхэдэ, П. И. Чайковскиин П. А. Хохловто зориулhан гар бэшэгтэй фото-портрет тэрэ бэшэгээр хадагалагдаж байна. Агуу ехэ композитор суута операйн бэшэхэдээ, Евгений Онегинэй партиин энэ суута дуушанай ойдо таарулжа найруулhан байгаа. А. И. Мозжухиной Европодо гүрэнүүдээр гастролёор ябахадаа эльгээhэн hонин рекламанууд бии.

Музейн киноискусствын тахата эхэлэгүй киногой суута артист байhан И. И. Мозжухинай, совет кинематографиин үндэhэ hуури табилсагшадай нэгэн, бэлигтэ режиссер В. И. Пудовкинай, мүн лэ энэ хизаарай суута дуушан Л. А. Руслановагай зохёохы ажал ябуулгын намтарай баримтануудые хүжарлан хараабди.

Всеволод Илларионович Пудовкиной найруулан табиhан суута фильмүүдэй нэгэн — «Чингис хаанай үгсаатан» гэжэ кино 1924 оной зун манай Буряад ороно, онсолон хэлэбэл, Галуута-Нуурай болон Улан-Үдын оршондо буулгагдаhан гэдэг. Тиимэhээ бэлигтэ режиссерой энэ киное бэлэн тухай материалнууд соо тэрэ үеын түрэл буряад дайдынгаа зүhэ шарайе дурсагдаша музейдэ хараhанаа мүн лэ мартагдашагүй баясамжа hонин байба.

Б. ЖАНЧИПОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: К. А. Савицкиин нэрэмжэтэ уран зурагай галерей байшан.

Авторай фото.

(Түгэсэлынь хожом гараха).

Уласхоорондын шэнжэлэ

АМГАЛАН БАЙДАЛ ХЭРЭГТЭЙ

Москвада үнгэрэгдэhэн КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй ба СССР-эй Верховно Соведэй сессиин үрэ дүнгүүд бүхы дэлхэйн дээрэ айхабтар ехэ hонирхолтойгоор угтагдаба. Политическэ ба ниитын ажал ябуулагшад КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой пленум дээрэ хэhэн элидхэлые хүлеэн абажа, СССР-эй экономическэ, нииигэ-политическэ байдалые шэнэлэн хубилхаа hонирхол тэмдэглэнэ.

Москвада үнгэрэгдэhэн партиин хуралдаанда социалис хани нүхэсэлэй оронуудай онсо анхарал хандуулна. олохон газетэнүүд М. С. Горбачевой элидхэлэй экономическэ, нииигэ-политическэ асуудалнуудые хараада абана. Болгариин «Работническо дело» газетэ ... КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые үйлэдхэхэ хүгжэлтын мүнөө үеын шатын эрилтэнүүдтэ сум хэрэгүүлэнэ, тиимэhээ Советскэ Союзай, мүн бүхы сониалис системын хүбид эжэнда бүхыдэнь онсо үүргэ дүүргэхэ ёhотой гэжэ газетэ тэмдэглэнэ. XXVII съездын hүүлээр совет общество бүхы хараа шэглэлээр урагшаа дабшажа эхилээд, ниитынь хүгжэлтэ эршэ ехэтэй болобо гээд ГДР-эй хэблэл тэмдэглээ.

Социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха асари ехэ түсэбүүдые, тодорхойлон хэлэбэл, совет хүнүүдэй hуудал байдалые улам hайжаруулга бэелүүлгэдэ эб найрамдал айхабтар шухала эрхэ нүхэсэл болоно. Тиимэл хаданъ дайнай аюулые зайсуулхын, буу зэбсэгүүдые аша үрэтэй хиналта доро абахын, тэрэниие хороохын ...

... Холбооото Штадуудай ... хэйн арадууд хүлеэhээр үнинэй. ... болотор дайнда бэлдэхэ идхалга ябуулжа байhан Рейганэй захиргаанай политикые хубилгаха эрилтэ тэдэ табина. Энэтэй холбодуулан, политическэ шэнжэлэгшэд Советскэ Союз ... амгалан тайбан эдэбхи үүсхэлнүүдые шадаашье дурадхаhан зандаа байха, хэ зуураа тэрэ ракетно-ядерна зэбсэгэй талаар булюу байдалтай болохо США-да хэзээдэшье олгохогүй гээд Горбачевой хэлэhэн үгэдэ анхарал дуулна.

ХҮНҮҮДЫЕ АЛАХА ОНОЛ АРГА

Урда Африкын республика хүн зониие алаха, хюдаха ябадалаа үргэдхэhөөр. Энэ ушар байдалые үнгэрhэн неделиин үйлэ хэрэгүүд гэршэлэн харуулна. Эндэхи африкан угсаатан расис засагаархидта эсэргүү, өөhэдыень дараха гэhэн хэhээлтын хатуу шанга хэмжээнүүдтэ эсэргүү тэмсэл үнгэргөө. Хүршэ гүрэнүүдтээ эсэргүү ээрхэг түримхэй харата ябуулгануудтай зохилдуулан, орон доторое онсо байдал соносхоhон ушар хадаа Африкын урда зүгтэ шэг шарайн илгаагаар хүниие доромжолдог журамые аршалан хамгаалхын тулада расистнуудай эндэхи бэрхэшээл ехэтэ байдалые улам доройтуулжа байhаниие гэршэлнэ. Расизмда эсэргүү хүдэлөө дараха, hүнөөхэ зорилгоор хэhээлтэ хэдэг хүсые ехэдхэхын тулада хүнүүдые татаха гэhэн засагай шиидхэбэри абтаа.

Хүн зониие олоор хюдаха ябадал хадаа США ба НАТО-гай бусад үмөөрэгшэдэй туhа дэмжэлгээр байдаг эндэхи сагаан шарайтанай бүлэгэй засагай хүтэлбэридэ байлгынь найдабаригүй болоhоной гэршэ мүн. Баруун оронуудай ЮАР-тахи дипломадуудай мэдэржэ байhанай ёhоор, «эндэхи журам гансахан сэрэгэй хүсөөр хинан шалгагдажа байха аргатай». Соуэтодэ африкан hурагшадай буудан алуулhанhаа хойшо июниин 16-да гүйсэhэн арбан жэлдэ зорюулагдаhан бүгэдэ ниитын забастовкодо хэдэн миллион хүн зон хабаадаhан байха юм. Оронойнь ямар байдалтай байхыень расистнууд ба тэдэнэй союзнигууд бэшэ, харин Урда Африкын африкан национальна конгрессэй (АНК) хүтэлбэрилдэг сүлөөрүүлгын ба демократическа хүсэнүүд тодорхойлон дурадхана.

Урда Африкын сэрэгэй засагай журамые дэмжэжэ байдаг США болон бүхы ..., тэдэнэй бусад туhамаршадай ябуулгануудые уласхоорондын олон зэбүүрхэл ехэтэйгээр буруушаана. Харин түрүүн США-гай захиргаан ба президент Рейган эрид шангаар шүүмжэлэн ЮАР-та экономическа хашалта хэхэ эрилтые США дүүргэнгүй байхынгаа жуугаар тиимэ юумэ хэнгүй байхые нигуудтаа баадхана. Тэндэ гам хайргөөр адхаруулагдажа байhан шуhанай лөө харюусалгые США-гай захиргаан хубаалдахаhаа арсажа байhан Холбооото Штадуудай олониитэ расистнуудта ... ламжа хүргэлгын аюулта хойшолон улам гүнзэгыгөөр ойлгодог болоно. Вашингтоной баримталдаг ЮАР-тай тэмжэтэй харилсаа холбоон гэдэг хуурмаг политика африкан бүхы арадуудай нюдэн дээрэ США-гай захиргааниие магта эгээл харша, үзэн ядагдаhан ... тельство болгожо байна гэжэ олохон африканецууд тоолодог болоо.

Англиин правительство мүн лэ шанга шүүмжэлэгдэнэ. Тэрэ Европын экономическа нэгэдэлэй министрнүүдэй Люксембургда үнгэргэгдэhэн сесси дээрэ ЮАР-та экономическа хашалта хэхэ тухай шиидхэбэри абалгые дахин хойшолуулаа. Голландиин гадаадын хэрэгүүдэй министр Ханс Ван ден Брук гэгшын мэдүүлhэнэй ёhоор, имагтал шэг шарайн илгаагаар хүниие доромжолхо ябадалые усадхахын тулада африкан национальна конгрессые хүлеэн абаха болгоод, тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэ Нельсон Мандела гэгшые түрмэhөө табяад байха ЮАР-та тогтонижоhон байдал түйлараа болохо.

ФРГ: «КАНЦЛЕРТА hАНУУЛГА»

ФРГ-гэй политическэ байдалда хубилалта болохоор ажаглагдана: засагай хүтэлбэридэ байhан ХДС гэдэг парти өөртэнь эсэргүү гол тэмсэл ябуулагша — СДПГ-дэ түригдэжэ захалба. Түрүүн социал-демокрадууд Саарска областиин засагай хүтэлбэридэ демохристиануудые hэлгэжэ СДПГ-гэй хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн Оскар Лафонтен гэгшэ правительствые толгойлогшо болоhон. hүүлээрнь тэдэнэр хүн зоноор эгээл олон Хойто Рейн-Вестфали гэдэг газарай ландтагта байдалаа бэхижүүлжэ, Иоганнес Рау гэгшэ нютагай правительствые толгойлоо. Мүнөө тэрэнэй кандидатура ерэхэ жэлэй январьта үнгэргэгдэхэеэ байhан бундестагай hунгалтада ФРГ-гэй канцлерай тушаалда дэбжүүлэгдэнхэй. Тиихэдэ ХДС-эй hанаа зобооhон, СДПГ-гэй зориг бадаруулhан hүүлэй hонин гэхэдэ, Доодо-Саксони гэдэг газарай парламентын hунгалта мэнэ hаяхан үнгэрэгдэбэ.

Христиан демокрадууд арбан жэлэй туршада Доодо Саксониин ландтагай депутадуудай диилэнхи олон мандадуудые эзэлжэ, энэ газарые өөрын нютаг гэжэ тоолодог байhан. hүүлэй hунгалтаар тэрэншье алдагдаа: ХДС-эй кандидадуудай түлөө hунгагшад дүрбэн жэлэй саада тээхидэ орходоо зургаан процент багаар дуугаа үгөө (50,7 процентын орондо 44,3) Тиихэдэнь СДПГ тэрэл зургаа шахуу процент тээрнь өөрынгөө байдалые (42,2 процент хүрэтэр) hайжаруулба. Тэрэшэлэн «ногоонуудай» партиин түлөөлэгшэд ба свободно демокрадууд Доодо Саксониин ландтагта оролсоо.

Зүгөөр социал-демокрадууд мүнөө рээ энэ газарай засагай хүтэлбэрhээ ХДС-ые унагаажа шадаагүй байhаар. Тэрэнтэй хамта, социал-демокрадууд илалта лаад байбал, бүхы оронойнгоо парламентын хоёрдохи палата болохо бундесрат тахи политическэ хүсэнүүдэй тэнсүүриие хубилгажа шадаха hэн. Юуб гэхэдэ, бундесрадта ХДС/ХСС нэгэ хэдэхэн лэ гэшүүдээр олонхидынь болодог. Хэрбээ СДПГ тэрэ илалтада хүрөө гээшэ hаа, бундесрадые дамжан, Бонндохи засагай хүтэлбэри барижа байhан ХДС/ХСС—СВДП партинуудай коалициин бүхы ажал ябуулгада хаалта табижа шадаха байна.

СДПГ-гэй түрүүлэгшэ Вилли Брандт, энэ партиин парламентдахи бүлэгэй хүтэлбэрилэгшэ Ганс-Йохен Фогель гэгшэд Бонндо үнгэргэгдэhэн пресс-конференци дээрэ Доодо Саксонидо христиан демокрадуудай диилэнхи олон hуурияа алдаhан ушар хадаа ФРГ-гэй канцлер Гельмут Кольдо «шангахан hануулга» болоно гэжэ мэдүүлээ.

(ТАСС).

АНХА ТҮРҮҮШЫНХИЕЭ

Районой түб hууринай спортивна зал соо «Аба, эжы болон би — спортивна бүлэбди» гэhэн мүрысөөн анха түрүүшынхиеэ үнгэргэгдэбэ. Мүрысөөндэ хабаадаhан зургаан команда 5 зүйлөөр хабаяа харуулаа. Жэшээлхэдэ, «Хүхюун олимпиада», «Бага эстафетэ», «Аргамжа таталга» гэхэ мэтэ. Энэ мүрысөөнэй онсо илгаань гэхэдэ, гэр бүлын команданууд Хориин нэгэдэхи дунда hургуулиин 1-дэхи классай hурагшадтай суг нэгэ команда боложо, хүхюун зугаатай мүрысөөнүүдтэ арга шадабарияа харуулаа. С. С. Ушаковагай хүтэлбэрилдэг 1-дэхи «Д» классайхид Галсановтанай, Ешеевтэнэй командануудтай суг эгээл олон очко абажа, мүрысөөндэ түрүүлээ. 1-дэхи «Б» классай hурагшадтай Гармаевтанай, Доржиевтанай гэр бүлэнүүд удаадахи hууридa гараа.

Б. ЛАЙДАПОВ.

Хориин район.

АЯНШАЛГЫН ХАhА ЭХИЛЭЭ

Аяншалга болон экскурсинуудай талаар республиканскэ бюро 160 мянга гаран аяншалагшадые жэл бүри хангажа үрдидэг юм. Тэдэнэй 15 мянганиинь республикымнай айлшад болодог. Мүнөө зунай хаhа түлэгтөө орожо, оронoймнай элдэб хизаар, нютагуудhаа аяншалагшад ерэжэ эхилэнхэй.

Жэшээлхэдэ, хадата Ураалай Нижний Тагил городой бүлэг hурагшад hаяхан ерэжэ, түрүүшынгээ үдэр хүхэ номин Байгал далайн эрьедэ амаран сэнгэбэ. hаяын үдэрнүүдтэ хүршэ Шэтэ хотын hургуулинуудай бүлэг hурагшад мүн лэ тэндэ амарха хараатай. Тиихэдэ Литвагай, Украинын аяншалагшад ерэhэнээ бусаба.

М. ДАГБАЕВА.

ТАСС ХИЛЫН САААНАhАА

МИНИСТРНҮҮДЭЙ УУЛЗАЛГА

ВАРШАВА. hүүлэй үедэ американ империализмын үүдхэhэн ябуулгануудhаа уламжалhан уласхоорондын орёо түгшүүрилтэй байдалые усадхан зайсуулаад, ажана тэниглэн байдалые тэхэрюулэн hэргээжэ шадаха байхабди гэжэ этигэн найданабди гээд ПНР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр Ожеховский хани ёhоной албанай хэрэгээр Польшодо ерэhэн МНР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр М. Дугэрсурэнтэй уулзалга дээрэ мэдүүлээ. Энээнэй тула ядерна ба бусад түхэлэй буу зэбсэгүүдые усадхаха, уласхоорондын аюулгүй байдал байгуулха шухала.

Мүнөөнэй оршон байдалда Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй Политическэ зүбшэлэлгын комитедэй Будапештдэ оруулhан асари ехэ дурадхалнуудтай Советскэ Союзай эб найрамдалта шэнэ үүсхэлнүүдые нягтаар холбохо шухала гэжэ М. Дугэрсурэн харюугай үгэ хэлэхэдээ тэмдэглэбэ. Европодо, бүхы дэлхэй дээрэ амгалан тайбан ба аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ талаар шэглүүлэгдэhэн эдэ гүрэнүүдэй ябуулгануудые арадай Монгол шууд сэхээр дэмжэнэ.

ЗҮБЛӨӨНЭЙ ШИИДХЭБЭРИНҮҮДЫЕ ДЭМЖЭНЭ

КАИР. Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй Политическэ зүбшэлэлгын комитедэй июниин 10—11-дэ Будапештдэ болоhон зүблөөнэй шиидхэбэринүүдые бүхы дэлхэйн эб найрамдалда дуратай хүсэнүүд бүримүhэн hайшаана гэжэ Ази ба Африкын арадуудай hанаалаа нэгэдэлгын эмхиин (ОСНАА) Саг үргэлжын секретариадай эндэ тараагдаhан мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ. Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулха, ядерна туршалгануудые зогсоохо, Европодо дундуур зайда хэрэглэгдэхэ совет болон американ ракетэнүүдые бүрин хүсэдөөр усадхаха, ядерна болон замбуулинай буу зэбсэгүүд тушаа совет-американ хөөрэлдөөнүүд дээрэ тодортой үгэеэ ойлголсохо, химическэ буу зэбсэгүүдые усадхаха, зэбсэгтэ хүсэнүүд болон юрын буу зэбсэгүүдые горитой ехээр хороохо гээшэ Европодо аюулгүй байдал ба харилсаа холбоо тогтоолгын, Дундада далай дээрэхи, дэлхэйн бусад нютагуудтахи түгшүүрилые hуларуулха ори ганса үндэhэ hуури болоно.

КНДР-эй ОБОРОНЫН МИНИСТРЭЙ ДУРАДХАЛ

ПХЕНЬЯН. Корейн хахад арал дээрэ дайнай аюулые зайсуулан сараха зорилготойгоор сэрэгэй хүтэлбэрилэгшэдэй хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэ дурадхалтайгаар КНДР США-да, Урда Корейдэ хандаба. США болон Урда Корейн сэрэг дайнда бэлдэлгэнүүд, «Тим спирит» гэhэн туйлай ехэ хэмжээнэй сэрэгэй hуралсал үнгэргэлгэ, шэнэ добтолхы буу зэбсэгүүдые, тэрэ тоодо ракетнэ ба химическэ зэбсэг хэрэгсэлнүүдые ороной урда хубида тараан тодхолгын түсэбүүд КНДР-тэ, Ази түбидэхи, бүхы дэлхэй дээрэхи амгалан тайбан байдалда аюул тохёолдуулна, дэлхэйн арадуудай hанааень зобооно гэжэ Корейн Верховно Арадай армиин ахамад командованиин эндэ тарааhан мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ.

Сэрэгэй хёмороо зүришэлдөөе hуларуулга ороной хойто болон урда хубинуудай хоорондохи хөөрэлдөөе hуурихаань хүдэлгэхэ, тиигэжэ этигэл найдалай үндэhөөр оронoo нэгэдүүлхэ, амгалан байдал хангаха зам нээхэ арга олгохо байна. Энээнэй тула КНДР-эй арадай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй министр О Дин У, Урда Корейн оборонын министр Ли Ки Пек, Урда Корейдэ байдаг ООН-ой сэрэгүүдые командалагша американ генерал У. Ливси гэгшэдэй хоорондо хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхөөр хараалагдана. У. Ливси американ-урда корейн нэгэдэмэл зэбсэгтэ хүсэнүүдые толгойлдог юм.

БЛИКС АТОМАЙ ЭЛШЭ ХҮСЭН ТУХАЙ

ВЕНЭ. Атомай элшэ хүсэнэй талаар уласхоорондын агентствын (МАГАТЭ) генеральна директор Ханс Бликс ООН-hоо Венэдэхи түбтэ үнгэргэгдэhэн пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ, МАГАТЭ-гэй эрхилэгшэдэй соведэй Австриин ниислэл хотодо болоhон ээлжээтэ сессиин дүнгүүдтэ тогтожо хэлэбэ. Ядерна элшэ хүсые аюулгүйгөөр хүгжөөхэ уласхоорондын гурим тогтоохо хэмжээнүүдтэ хабаатай бүлэг асуудалнуудые хаража үзэхэ ёhотой МАГАТЭ-гэй генеральна конференциин тусхай сессиие байгша оной сентябрь hарын hүүл багта зарлаха тухай шиидхэбэри баталан абалга тэрэнэй гол үрэ дүнгүүдэй нэгэниинь болоно. Советскэ Союз болон бусад гүрэнүүдэй дурадхалаар энэ шиидхэбэри абтаhан байна гэжэ Бликс тэмдэглэhэн байгаа.

МАГАТЭ-гэй генеральна директор пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ, саашадаа атомые элшэ хүсэнэй үндэhэ hуури болгожо хэрэглэхэ гээшэ элшэ хүсэнэй эшэ үндэhэн болоно гэжэ мэдүүлээ. Мүнөө энээнhээ ондоо харгы зам байхагүй. Чернобыльскын АЭС-тэ болоhон аюул усал ядерна элшэ хүсые амгалан тайбан зорилготойгоор ядерна элшэ хүсые саашадань хэрэглэхэ хэрэгтэ бэрхэшээл түбэгүүдые ушаруулха ёhогүй гэжэ Х. Бликс «Прессе» газетэдэ толилуулhан мэдүүлгэ соогоо тэмдэглэнэ. Промышленностиин бусад hалбаринуудай оршон байдалда Индиин Бхопал хотодохи «Юнион Карбайд» гэжэ американ компаниин заводто, Италиин Севезо хотодо болоhон аюул уршагууд хүнүүдтэ болон оршон тойронхи байдалда hандаргахы бүри ехэ хойшолонгуудые ушаруулна гэжэ мэдүүлбэ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. Түсэбтэ арбан хоёрдохи табан жэлэй даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөн тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай тогтоол. «Үүсхэлшэдые дэмжэн» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведтэ.

Хоёрдохи хуудаhанда. «Ажалай эдэбхи үүсхэл бадаргаахын түлөө» — А. Праведниковай статья. Шэнэдхэн хубилалгын замаар. «Хуушан «үбшэнэй» шэнэ шэнжэ». — П. Байрачнын статья. «Урдамнай үшөө ехэ зорилгонууд» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Гурбадахи хуудаhанда. Дээдэ hургуули: КПСС-эй ЦК-гай проектые зүбшэн хэлсэнэбди. «Ухаан бодолой эршэ хүсые хэрэглэн» — М. Бильтриковэй статья. Уласхоорондын шэнжэлэл. Хилын саанаhаа.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. «Хэн хаана hурахаяа орохоб?» — мэдээсэлнүүд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Время. 9.45 — «Хүхюун стартнууд». 10.20 — «Аяншалагшадай клуб». 11.20 — «Пришел солдат с фронта» — уран hайханай фильм. 17.00 — «Каникулы Кроша» — 4 серитэй уран hайханай фильм. 1-дэхи сери. 18.15 — П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ уласхоорондын VIII конкурс дээрэ. 18.30 — Мультфильм. **Улаан-Үдэ.** 18.45 — Шэнэ hонин (буряадаар). 19.00 — «Хүн бүхэндэ хүргэхэ» гэhэн программа. **Москва.** 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». **Улаан-Үдэ.** 20.00 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа. Москва. 20.20 — «Последний побег» — уран hайханай фильм. 22.00 — «Время». 22.30 — Баримтата фильм. 22.35 — Украинын ССР-эй Гүрэнэй эстрадно-симфоническа оркестрэй концерт. 00.25 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.20 — «Золотое звено» — баримтата фильм. БАМ-ай барилгын түгэсхэхы шата тухай. 9.50 — «Кража» — уран hайханай фильм. 1-дэхи сери. 11.05 — «Будильник». 11.35 — «Ородой баледэй хуудаhанууд». 11.55 — Француз хэлэн. 12.25 — Мультфильмнүүд. 12.55 — «Как я был вундеркиндом». Үхибүүдтэ фильм. 1-дэхи сери. 15.15 — «Мелодии на два голоса» — уран hайханай фильм. 1-дэхи сери. 16.25 — Түүхын хуудаhанууд. Мюнхендэхи үгсэлдөөнэй үрэ дүнгүүд». 17.25 — Шэнэ hонин. **Улаан-Үдэ.** 17.30 — Баримтата фильм. 18.30 — Соносхолнууд. 18.40 — Хүгжэмтэ забhарлалга. Москва. 18.45 — «Эрдэм ухаан ба ажабайдал». 19.15 — «Манай саад». **Улаан-Үдэ.** 19.45 — Киноочерк. **Москва.** 20.00 — «Мозамбик». Ерээдүйн түлөө тэмсэл» — киноочерк. **Улаан-Үдэ.** 20.20 — Буряадай хүдөө ажахын институт болон тэрэниие дүүргэгшэд тухай хөөрөөн. **Москва.** 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!». 21.15 — П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ уласхоорондын VIII конкурс дээрэ. Концертнэ программа. 22.00 — Время. 22.30 — «Кража» — уран hайханай фильм. 2-дохи сери.

СПОРТЛО…

«СПОРТЛОТОНУУДА… ТИРАЖАЙ ДҮНГҮ…»

Июниин 15-да үнгэрг… 24-дэхи тиражай дү… Спортивна лотерейн… управлени согсолбо.

«45-hаа 6-ень таaха лото»: 687.974 билет… Зургаан номер хэншье гүй, табан номер (35… ка) таагшад — 1.371 … дүрбэн номер (1.819… ка) тааhан хүнүүд — 34… риг, гурбан номер … карточка) таагшад 3… абаха байна.

«36-hаа 5-ень тааха лото»: 5.663.390 билет… Табан номер (30 ка… тааhан хүнүүд — 10.000… риг, дүрбэн номер (4.7… точка) таагшад — 109 … гурбан номер (146.36… точка) тааhан хүнүүд … риг абаха.

24-дэхи тиражай шу… нүүд июниин 30-hаа … 30 болотор түлэгдэхэ…

(ТА…

Редактор Р. Б. ГАРМАЕ…

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-2…, 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95 отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли г. Улан Удэ ул. Ленина 35. Н-00507. Заказ № 146. Индекс 04609